

Bakalářská práce

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

VÝVOJ VOLNOČASOVÝCH AKTIVIT V HORNÍ PLANÉ
ZA POSLEDNÍCH 100 LET

Vedoucí práce: Martin Weis, prof. PaedDr. ThLic. Th.D.

Autor práce: Veronika Nová

Studijní obor: Pedagogika volného času

Studijní program: Vychovatelství

Forma studia: kombinovaná

2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorkou této bakalářské práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

28. 3. 2023

.....
Veronika Nová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu práce prof. ThLic. PaedDr. Martinu Weisovi, Th. D., za odborné vedení bakalářské práce a cenné připomínky. Mé díky také patří paní Lence Hůlkové, která mi umožnila nahlédnout do archivních dokumentů, především pak kronik města a za její poznatky. V neposlední řadě děkuji všem, kteří mi poskytli zdroje pro vypracování této práce a přispěli svým svědectvím.

Obsah

Úvod	7
1 Volný čas	8
1.1 Zájmová činnost.....	9
1.2 Historický pohled na volný čas	10
1.2.1 Pravěk	10
1.2.2 Starověk	10
1.2.3 Středověk	11
1.2.4 Novověk a moderní dějiny.....	12
2 Život v pohraničí	14
2.1 Předválečné období.....	14
2.2 Období 2. světové války.....	15
2.3 Období studené války.....	16
2.3.1 Komunismus	17
2.3.2 Výstavba vodního díla Lipno.....	17
3 Historie města Horní Planá	19
3.1 Od pravěku do 19. století	19
3.2 20. století.....	20
3.3 Historie kronikářství Horní Plané	21
3.4 Školy v Horní Plané	22
3.4.1 Obecná škola.....	22
3.4.2 Měšťanská škola	22
3.4.3 Nová škola	23
3.4.4 Mateřská škola	23
3.4.5 Zvláštní internátní škola.....	23
3.4.6 Lidová škola umění.....	24
4 Vývoj volnočasových aktivit.....	25
5 Vývoj zařízení pro volný čas	27
5.1 Šumavské muzeum	27
5.2 Rodný domek Adalberta Stiftera.....	28
5.3 Centrum Adalberta Stiftera	29

5.4	Kulturní dům	29
5.5	Kino.....	31
5.6	Knihovna.....	31
6	Vývoj spolků a organizací	33
6.1	Divadelní spolky	33
6.2	Dobrovolní hasiči.....	34
6.3	Lidové myslivecké sdružení.....	34
6.4	Československý svaz žen.....	35
6.5	Svaz Československo-sovětského přátelství.....	36
6.6	Český rybářský svaz.....	36
6.7	TJ Smrčina	36
6.8	Pionýrský oddíl	37
6.9	Svaz socialistické mládeže.....	38
6.10	Závodní klub ROH Vojenských lesů a statků.....	38
6.11	Sbor pro občanské záležitosti.....	39
6.12	Český svaz ochránců přírody	39
6.13	Český červený kříž.....	39
6.14	ZO Svazarm	39
6.15	Jezdecký klub svazáků z Perneku	39
6.16	Společnost Adalberta Stiftera.....	40
6.16.1	Spolek pro obnovu a rozvoj Stifterova parku na Dobré Vodě.....	40
6.17	Modelářský klub Svazu modelářů České republiky	40
6.18	Jungbauerův šumavský vlastivědný spolek	40
6.19	Hudební skupiny	41
7	Tradiční akce pro veřejnost	42
7.1	Šumavské letní slavnosti.....	42
7.2	Kolem Horní Plané za pučejeřem	42
7.3	Den dětí.....	43
7.4	Markétská pouť	43
7.5	Živý betlém	44
7.6	Masopust	44
7.7	Závody na kole.....	44
7.8	Slet čarodějnic.....	45

7.9 Bigbít na Lipně	45
7.9.1 HP Rock Fest	46
7.10 Velikonoční strom.....	46
7.11 Adventní lidový jarmark	46
7.12 Hornoplánská brusle	47
7.13 September fest.....	47
7.14 Traktoriáda.....	47
7.15 Další tradiční akce.....	48
Závěr	50
Seznam použitých zdrojů	52
Seznam zkratk	55
Přílohy.....	56
Abstrakt	64
Abstract.....	65

Úvod

Jako rámcové téma své bakalářské práce jsem si vybrala volnočasové aktivity v konkrétním časovém úseku na konkrétním místě. Přesněji pak volnočasové aktivity v Horní Plané za posledních 100 let. Volný čas zaujímá v životě člověka nezastupitelné místo a jeho vhodné využití redukuje celou řadu sociálně patologických jevů. Jeho organizace je velmi důležitá pro správné fungování společnosti. Mým cílem bylo shrnout, jak se náplň volného času realizovala v mém rodném městě, Horní Plané. Moje rodina zde žije již řadu let, a na mnoha volnočasových aktivitách se podílela. Já osobně se snažím zapojovat do kulturního života ve městě a pomáhat s organizací různých společenských akcí. Jsem jedním z vedoucích místního spolku, který má dlouholetou tradici, ale často spolupracuji i s ostatními organizacemi a institucemi. Zároveň se zajímám o historii Horní Plané, která je bezpochyby velmi pozoruhodná. Výběr tématu byl tak ovlivněn osobním zájmem.

V současné době pracuji jako asistent pedagoga a vychovatelka ve školní družině, kde se mimo jiné zaměřuji právě na vhodné realizování volnočasových aktivit. I proto jsem si ke svému studiu vybrala Pedagogiku volného času a ve své práci jsem se zabývala možnostmi, které jsou lidem v mém okolí v tomto ohledu nabízeny.

Primárním cílem mé bakalářské práce bude zmapování vývoje volnočasových aktivit a především spolků a organizací ve městě v horizontu sta let. Informace budu čerpat převážně z archivních pramenů a nepublikovaných dokumentů. Dále bude použita odborná literatura. Zamýšlím využít i nepublikované vzpomínky pamětníků.

Jelikož bude pracováno primárně s archivním materiálem, bude použita metoda přímá. Dále metoda komparativní a tzv. oral history. V prvním okruhu se zaměřím na vymezení pojmů, kterými osvětlím problematiku volného času a zároveň se budu věnovat jeho historickému vývoji. Druhý okruh se bude zabývat životem v pohraničí od počátku 20. století a událostmi, které jej zásadně ovlivnily. Ještě než přejdu k samotnému vývoji volnočasových aktivit, připomenu historii města a také historii místních škol. V poslední části nejprve zmíním volnočasové aktivity na počátku 20. století, o kterých se v kronice dozvídáme velmi málo, ale mohou nám pomoci uvědomit si, jak se vyvíjel volný čas ve městě v tomto období. Pátý okruh bude věnován zařízením pro volný čas, které nemají charakteristiku spolků a organizací. Těmi se budu zabývat v následujícím okruhu. Poslední okruh bude patřit společenským akcím, které mají ve městě dlouholetou tradici.

1 Volný čas

Volný čas je termín, který je všeobecně znám i mezi laickou veřejností. Každý má určitou představu o tom, co znamená. Přesto, že se tyto představy mohou v mnoha věcech lišit, většinou se shodují v tom, že volný čas v nás vyvolává něco příjemného, navozuje pocit pohody.

K vymezení pojmu volný čas nám pomůže rozdělit si veškerý čas, který má člověk k dispozici, na dvě oblasti. Oblast povinností zahrnuje zaměstnání, studium, péči o domácnost a zajišťování biologických funkcí a nutné mimopracovní povinnosti. Volný čas je pak dobou, kterou má člověk k dispozici po splnění těchto potřeb a povinností. Do oblasti volného času zahrnujeme odpočinek, zábavu, rekreaci, dobrovolné vzdělávání, zájmové činnosti a účast na veřejném životě. (srov. HÁJEK a kol. 2008: 66)

Výkladů a definic termínu volný čas existuje mnoho, zde jsou některé z nich:

- „Volný čas přináší svobodu, je to doba, kdy člověk žije jen sám pro sebe a může se svobodně realizovat. Významu nabývá s postupným dospíváním jedince a s vyhraňujícím se zájmem.“ (ŠERÁK 2009: 37)
- „Volný čas chápeme jako čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů“ (PRŮCHA a kol. 2003: 274)
- „Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti.“ (SLEPIČKOVÁ 2005: 11)
- Zajímavé je i pojetí volného času u Yonga a Willmitta, kteří tvrdí, že volný čas je cokoli, co lidé za volný čas považují. (srov. ŠERÁK 2009: 27)

V literatuře se často setkáváme s dvojím pojetím volného času – pozitivní a negativní. HÁJEK a kol. (2008: 66) definuje volný čas v pozitivním pojetí, jako čas, kdy se nezávisle a svobodně rozhodujeme pro určité činnosti (volno pro sebe) a negativní pojetí, jako čas, který nám zbývá po splnění rozmanitých povinností (volno od práce).

S volným časem úzce souvisí pojem výchova, kterou můžeme definovat jako záměrné, cílevědomé a dlouhodobé působení na jedince s cílem pozitivně ovlivnit rozvoj osobnosti. Vztah mezi výchovou a volným časem můžeme vymežit třemi způsoby. *Výchova ve volném čase* chápe volný čas jako prostředí, ve kterém dochází k výchovnému působení. Je to část života, o které jedinec může relativně svobodně rozhodovat a efektivně ji využít. Pojem *výchova volným časem* (skrže volný čas) označuje aktivity, instituce, metody a formy jako výchovný prostředek. Volný čas je zde vnímán jako nástroj výchovného působení. Podstatou *výchovy pro volný čas* (k volnému

času) je utváření, rozvíjení a kultivace schopností, dovedností a kompetencí pro vhodné využívání volného času. Cílem je volnočasová kompetence, kdy je jedinec schopný správně volit možnosti trávení volného času. Vedle termínu výchova ve volném čase se v současnosti často setkáváme i s pojmem *výchova mimo vyučování*. Oba pojmy jsou si blízké, někde jsou dokonce používány jako synonyma, avšak totožné nejsou. Vzhledem k věku jedinců je výchova ve volném čase širší než výraz výchova mimo vyučování. Jedná se nejen o výchovu dětí a mládeže, ale i dospělých a seniorů. Avšak z pohledu obsahu činností zahrnuje širší oblast termín výchova mimo vyučování, jelikož obsahuje kromě aktivit ve volném čase i oblast dětských povinností, jako přípravu na vyučování nebo sebeobsluhu. (srov. HÁJEK a kol. 2008: 67)

Obor, který zkoumá výchovu ve volném čase, se nazývá *pedagogika volného času*. Zabývá se hlavně pojetím a cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času, dále organizacemi a institucemi, které uskutečňují volnočasové aktivity nebo pro ně vytváří podmínky a také dalším vývojem volného času, v souvislosti vývoje společnosti. (srov. HÁJEK a kol. 2008: 12)

Obsah volného času odpovídá věkovým a individuálním zvláštnostem, volný čas dětí a mládeže se liší od volného času dospělých. Děti mají většinou více volného času, než dospělí, jejich aktivity jsou pestřejší a podle HÁJKA a kol. (2008: 66) se jim nabízí i jiná prostředí, kde volný čas trávit: domov, škola, školská zařízení, stanice zájmových činností, veřejná prostranství apod.

Děti a mládež se podle HÁJKA a kol. (2008: 8) staví k nabídce volnočasových aktivit rozdílně:

- jsou plně zainteresováni na prožívání svého volného času, využívají podněty, které k nim přicházejí a uspokojují své zájmy a potřeby
- volnočasových aktivit se účastní jen příležitostně, někdy dochází i ke konfliktu a tím k oslabení funkce těchto aktivit
- zůstávají lhostejní k nabídce volnočasových aktivit, neoslovují je, nedochází k motivaci

1.1 Zájmová činnost

Zájmovou činností rozumíme takové aktivity, které uspokojují a rozvíjejí individuální potřeby a zájmy. Podle HÁJKA a kol. (srov. 2008: 163) jsou takové činnosti základem nabízených volnočasových aktivit. K vymezení pojmu nám poslouží výklad termínů *potřeba, zájem a motivace*. Potřebu ŠERÁK (srov. 2009: 48) charakterizuje jako projev určitého nedostatku. Pokud dojde k naplnění potřeby, odstraní se tím vzniklé napětí. Potřeby mají tedy i funkci motivační. Zájem je pak zaměření osobnosti na hodnotově zvýrazněnou oblast či předmět činnosti. Jde o relativně trvalou snahu zabývat se právě těmi činnostmi, které člověka upoutávají. Termínem motivace pak označujeme vzbuzení aktivity, která je vyvolána konkrétním podnětem (motivem).

Zájmy jedince motivují k činnosti zaměřené na uspokojování předmětu zájmu. Zároveň mají souvislost s individuálními schopnostmi jedince, které vedou k úspěšnému vykonávání činnosti. Jedinec rozvíjí zejména zájmy, ve kterých je úspěšný. Takovému zájmu přikládá zvláštní hodnotu a je schopen vyvinout velké úsilí při jeho naplňování. (srov. HÁJEK 2008: 164) Hlavním cílem zájmového vzdělávání je rozšiřování nabízených možností a zlepšování kvality života jedince. Konečným výsledkem by měla být autonomní osobnost, schopna seberealizace celé osobnosti a uvědomování si svých kořenů. (srov. ŠERÁK 2009: 46)

Zájmové činnosti pozitivně ovlivňují výchovu a vzdělávání. Umožňují prožívání kladných citů a odreagování od těch negativních. Dále podporují samostatnost, tvořivost a společenskou aktivitu, čímž dochází k účasti na politickém, kulturním a hospodářském životě společnosti. Zájmová činnost může být prostředkem odpočinku, relaxace, rekreace a regenerace. Úspěch v zájmové činnosti může kompenzovat nezdary v jiných oblastech. Dále přináší jedinci i společnosti významné hodnoty v oblasti zdravotní, kulturní, výchovné a vzdělávací, společenskopolitické i ekonomické. Zájmová činnost bývá *pravidelná* - činnost zájmových útvarů, nebo *příležitostná* - exkurze, besedy, vycházky, soutěže apod. (srov. HÁJEK 2008: 165-168)

1.2 Historický pohled na volný čas

Čas v životě člověka je ovlivňován různými sociálními vlivy a celkovým společenským vývojem, prostředím, náboženstvím či vzdělaností. Existenci volného času lze v historii vystopovat, avšak zkoumán byl až v 60. letech 20. století. V jednotlivých etapách vývoje lidské společnosti se měnilo množství volného času. Hlavním kritériem byl poměr mezi prací a volným časem.

1.2.1 Pravěk

V období přibližně do 5. tisíciletí př. n. l. nemáme k dispozici mnoho poznatků o způsobu trávení volného času. Určité náznaky činností, které by se daly v dnešní době chápat jako volnočasové aktivity ovšem probíhaly i v tomto období. Jednalo se například o tvorbu hudebních nástrojů, obrazů, keramiky či šperků. (srov. JANIŠ 2009: 5)

1.2.2 Starověk

Období starověku se běžně datuje od 5. tisíciletí př. n. l. do zániku západořímské říše roku 476 n. l. Z této epochy existují písemné záznamy, tudíž máme k dispozici větší množství informací o trávení volného času, zejména z oblasti Řecka a Říma.

V antice byly mnohem více než fyzická práce, ceněny aktivity jako vzdělávání, zábava a umění, meditace nebo hra. Práce byla chápána jako činnost, nezbytná pro vytvoření podmínek pro to, co člověka opravdu naplňuje. V řečtině pro tyto činnosti měli výraz *otium*. Naproti tomu byly pracovní činnosti negativně formulovány (*neg-otium*). (srov. KAPLÁNEK 2017: 52)

JANIŠ (srov. 2009: 5-6) zmiňuje Aristotela jako prvního teoretika v oblasti volného času. Podle něj je vrcholem lidského poznání kontemplace, rozjímavá činnost, hlubší proniknutí, zamýšlení se nad smyslem života. Zmínky o trávení volného času můžeme najít i v díle *Odyssea* (Homér), kde se dočteme například o sportovních aktivitách, nebo v díle *O volném čase* (Seneca). Ten upozorňuje na volný čas jako náš jediný majetek, kterého jsme sami pánem.

Pro pojem volný čas užívali Řekové výraz *scholé*, který označoval duševní i tělesný rozvoj, byl to čas na odpočinek, relaxaci, ale také na vzdělávání, proto se tento výraz používá dodnes v mnoha jazycích jako škola – výchovně vzdělávací instituce. (srov. HAVLÍK, KOŤA 2002: 118)

Volný čas a práce nebyli ve starověku přímo oddělené. Nebyla určena striktní pracovní doba, práce se uskutečňovala kdykoli to bylo možné a odpočinkové aktivity sloužily pro znovunabytí sil do práce. Volný čas v této době byl určen výhradně svobodným občanům, práci vykonávali otroci. Ve starověku docházelo k rozvoji především umění, sportu, stolních her, dále se realizovaly stavby pro trávení volného času (parky a zahrady, stadiony, amfiteátry, lázně) a organizovali se různé slavnosti a festivaly. Je nutné zmínit, že některé starověké volnočasové aktivity byly kruté a nebezpečné. Nabídka aktivit byla pestrá a lidé se tak mohli zaměřit na určité způsoby trávení volného času, dle svých zájmů. (Early History of Recreation and Leisure [b.r.], 53-56)

1.2.3 Středověk

Období mezi letopočty 476 až 1492 označujeme jako středověk. V tomto období byla nejmocnější autoritou církev, která měla negativní vliv na rozvoj volného času. Církev považovala zábavu ve volném čase za hřích, lidé tvrdě pracovali s viděnou odměny v posmrtném nebeském životě. Mnoho staveb, které byly ve starověku budovány za účelem trávení volného času, bylo ve středověku likvidováno. (Early History of Recreation and Leisure [b.r.], 56)

Ve středověku kladli důraz na kontemplativní život (*vita contemplativa*), který navazuje na tradiční aristotelské vnímání času a který měl vyvažovat život aktivní (*vita activa*). Příkladem tohoto pojetí je mnišská tradice, která vychází z hesla Benedikta z Nursie „*ora et labora*“ (modli se a pracuj). Podle této zásady mají Benediktýni sestavený každodenní program, kde se střídá fyzická či duševní práce s modlitbou. Kontemplativní život považovali mniši za předpoklad aktivního života. (srov.

KAPLÁNEK 2017: 53) Tento pohled na vnímání volného času měl za následek zpomalení vývoje volnočasových aktivit.

Lidé v období středověku pracovali 14-16 hodin a spali 4-6 hodin denně. Čas na rodinu a náboženské svátky připadal na zimní období, kdy se nedalo tolik pracovat. (srov. PÁVKOVÁ 2008: 18-19) Mezi volnočasové aktivity vyšší vrstvy obyvatelstva patřily hlavně slavnosti a obřady, sport (rytířská klání, turnaje, lov) a stolní hry (šachy, kostky). Mezi obyčejnými lidmi byli v oblibě především míčové hry, u dětí kuličky, chození na chůdách, sáňkování, skok přes kozu, lukostřelba, hra s panenkami apod. I přes zákaz církve bylo populární sázení. (Early History of Recreation and Leisure [b.r.], 56-58)

1.2.4 Novověk a moderní dějiny

Moc církve v období renesance (15. -19. století) upadala a svoboda lidí narůstala. Za nejvyšší ctnost se však stále považovala pracovitost a píle. Na druhé straně aktivity jako hazard, opilství byly zakázané. K velkému rozvoji došlo v oblasti umění, budování parků a zahrad.(Early History of Recreation and Leisure [b.r.], 57-60)

V druhé polovině 17. století, po skončení třicetileté války se začali budovat tzv. víkendové domy pro bohatší obyvatele, ve městech se zakládaly spolky a vznikaly kavárny. (srov. ŠERÁK 2009: 35) V roce 1774 zavedla Marie Terezie povinnou školní docházku, se kterou se vynořil i problém organizace volného času u dětí. Tvrdě pracující dělníci se velmi často po práci oddávali pití a hazardu. Proto bylo nasnadě motivovat obyvatelstvo ke smysluplnému trávení volného času. (srov. JANÍŠ 2009: 8-9)

KAPLÁNEK (2017: 45-46) se zabýval třemi faktory ovlivňující chápání volného času od 16. do 20. století. První je vznik pravidelné pracovní doby a oddělení pracovního volna. Prvotním místem, kde k tomuto oddělování docházelo, byla škola. Je to dáno tím, že vzdělávání i výkon práce probíhá jinde, než v místě bydliště, zaměstnanec musí v pracovní době plnit úkoly a mzda se váže na dobu strávenou na pracovišti. Ve starověku i středověku chápali práci jako prostředek pro zabezpečení života, kdežto v Německu v 17. století se stala práce hlavní náplní života a užívání ve volném čase se považovalo za těžký hřích.

Druhým faktorem je nárůst pracovní doby z důvodu industrializace, což mělo za následek nedostatek volného času. Lidé volali po svobodě, soukromém životě, času neomezenému pravidly. To se promítalo do pedagogizace volného času, čímž označujeme ovlivňování dětí a mládeže pomocí volnočasových aktivit. Tohoto ovlivňování bylo zneužito totalitními režimy 20. století a dnes se pojem pedagogizace volného času chápe spíše v negativním smyslu. (srov. KAPLÁNEK 2017: 47)

Posledním faktorem, který ovlivnil chápání volného času, byla osvícenská myšlenka svobodného člověka, což vedlo k modernímu pojetí volného času. Snaha o zkrácení pracovní doby probíhala na přelomu 19. a 20. století. Po vzniku samostatného československého státu byla uzákoněna osmihodinová pracovní doba a v 60. letech byl zkrácen pracovní týden na 5 dní. Volný čas byl v tu dobu vnímán jako čas, který by měl být využit k obnovení sil pro další práci. (srov. KAPLÁNEK 2017: 49-50)

Proces změn volného času býval v moderních dějinách přerušován společenskými krizemi (světové války, hospodářská krize). Po skončení 2. světové války došlo k nárůstu pracovní doby, z důvodu obnovy hospodářství. V období reálného socialismu byl volný čas pod kontrolou totalitního státu, šlo o nástroj formování společensko-politické aktivity občanů. (srov. ŠERÁK 2009: 36)

2 Život v pohraničí

2.1 Předválečné období

V předválečném období v pohraničí bylo nejčastějším způsobem obživy zemědělství, dřevorubectví, koželužství, sklářství, těžba rašeliny, v letních měsících např. sušení hub či sběr plodin. Ve větších městech sídlili řemeslníci, zedníci, truhláři, dřevaři, obuvníci, krejčí či muzikanti a cirkusáci. (srov. ROUČKA 2006: 72-77) Silný vztah měli obyvatelé k dobytku a péče o něj byla na prvním místě. Zemědělci znali jen těžkou práci na polích, kde pěstovali hlavně žito, oves a brambory. Muži, kteří se živili prací v lese, často odcházeli v pondělí ráno a vraceli se v sobotu. Denně pracovali asi 10 hodin. Neděle byla dnem odpočinku a patřila návštěvě kostela. Lidé byli uzavřenější a zdálo se, že čas zde ubíhal pomaleji než ve vnitrozemí. Život se začal zrychlovat s příchodem automobilové a nákladní dopravy na konci 20. let. (srov. Tamtéž: 120-128)

Dříve bývaly na Šumavě drsné zimy. Obrovské množství sněhu a také velká vzdálenost horských samot byla dětem hlavní překážkou v cestě do škol. Někteří žáci se nedostavili na vyučování celé dny. (srov. ROUČKA 2006: 12) Sněhová pokrývka, která se držela po celou zimu, dodávala na popularizaci lyžařského sportu a díky tomu docházelo k výstavbě horských chat, jejichž výhody oceňovali turisté i v jinou roční dobu. Za zmínku stojí například legendární Juránkova chata na Svarohu, o jejíž výstavbu se zasloužil český Skiklub v Plzni nebo chata na Svatoboru. (srov. Tamtéž: 19-20) Celodenní výlety na lyžích ovšem skrývaly i mnohá nebezpečí, výstupy byly náročné a turisté se často dostávali do míst, kde za celý den nikoho nepotkali. (srov. Tamtéž: 56) Na Vltavě pod Horní Planou byla oblíbená hra metaná. Místní drželi prvenství v chovu dojnic a produkci mléka. Ve městě se pořádali každoročně lidové slavnosti, průvody, shromáždění, a různá výročí, kterých se zúčastňovali tisíce lidí. Mezi největší události patřil Masopust, Velikonoce, Svatodušní svátky, letní rovnodennost, narození Jana Křtitele nebo Nanebevzetí Panny Marie. Mnoho těchto tradic vycházelo ze zvyků zdejších pobožných obyvatel. (srov. Tamtéž: 214)

Ve 20. letech zaznamenal velký nárůst turismus, k nejvíce navštěvovaným místům byly vybudovány nové přístupové cesty. Putování Šumavou bylo spojeno s objevováním neznámého, krásnou přírodou a novým dobrodružstvím. V těchto končinách bylo největší nástrahou počasí, které se mohlo náhle změnit a výlet zkomplikovat. Velkým přínosem bylo budování nových železničních tratí. (srov. ROUČKA 2006: 22, 62, 192)

Plavení dřeva patřilo k největším událostem jara, které se zúčastňovali muži, ženy i školní mládež. (srov. ROUČKA 2006: 108) Léto bylo ve znamení slavností, bálů a rodinných oslav. V Kašperských Horách se těšila velké tradici Mariánská pout', na kterou se scházeli poutníci zdaleka, setkávali se zde Češi i Němci a často se odehrávaly národnostní třeňice. V letních měsících byly hojně navštěvované koupaliště. (srov. Tamtéž: 58)

Velká hospodářská krize zasadila mnoha lidem těžkou ránu. Spoustu továren bylo uzavřeno, nezaměstnaní se využívali k obecním pracím, rostlo sociální napětí a národnostní problémy. Pro německé obyvatele byla nacistická myšlenka Adolfa Hitlera velkou nadějí v lepší život a mnohá stavení začaly zdobit hákové kříže. (srov. ROUČKA 2006: 100) Dne 1. října 1938 byla zahájena vojenská okupace československého pohraničí. Nadšení sudetští Němci vítali vojáky nacistickým pozdravem svého osvoboditele. Konečně se stali součástí Německé říše. Euforii ale brzy vystřídala ztráta svobody, válečná strádání a vyhnání z domoviny. (srov. Tamtéž: 241-242)

2.2 Období 2. světové války

Meziválečná doba, zejména dvacátá léta a první polovina třicátých let 20. století byla na československo-rakouských hranicích považována za relativně klidné a stabilní období. Skutečnost, že na obou stranách hranice žili lidé mluvící stejným jazykem, posilovala přeshraniční vazby. Lidé si byli kulturně blízcí a často propojeni příbuzenskými vztahy. (srov. PORTMANN 2017: 43) Příhraniční oblasti vždy patřily k místům s malou hustotou obyvatel. V okresech Horní Plané to byl i velmi nízký počet Čechů. Při sčítání lidu v roce 1930 zde žilo 384 Čechů a 14 343 Němců. (srov. BÜRGER 2016: 7)

Nacistická okupace a druhá světová válka vyvolaly hromadné přesuny obyvatel, kteří utíkali před válečnou frontou a vysídlení německy mluvících obyvatel. Opuštěné objekty přilákaly nové osídlence. Vzhledem k těmto událostem došlo k výraznému utlumení příhraničních kontaktů s rakouskými obyvateli. (srov. PORTMANN 2017: 44) České obyvatele pohraničí čekaly těžké časy. Začaly se objevovat incidenty nejen proti Čechům, ale i Židům a německým antifasistům. Docházelo např. k bití školáků, rvačkám, hádkám, vyhrůžkám, ničení věcí, přepadávání či zákazu vycházení. Byl vyvíjen nátlak na české obyvatelstvo, aby neposílali své děti do škol nebo jen do těch německých, propouštělo se z německých firem. Nepřátelé nového režimu museli na řadě míst okupovaného pohraničí vykonávat nucené veřejné práce. Mnoho lidí toužilo uniknout. V hojném počtu přehali mladí muži, kteří obdrželi povolávací rozkaz do československé armády. Život Čechů byl velmi těžký a ponižující. (srov. BÜRGER 2016: 8-17)

V souvislosti se zábořem byla narušena činnost spolků, jednak z důvodu útěku jejich představitelů, evakuací zařízení i rabováním a přivlastňováním spolkového majetku. Spolky, které se udržely, se musely podřídit nacistickému systému. Docházelo k uzavírání knihoven a kulturní život Čechů byl omezován neexistencí českého tisku. Různé zákazy se dotkly i dalších aktivit, jako zábav, plesů, divadelních představení a sportovních klání. Náboženské poutě a průvody byly zrušeny. Jediným pojátkem s vnitrozemím byl rozhlas. Existenční poměry nepřátelského obyvatelstva se zhoršily. (srov. BÜRGER 2016: 24-25)

2.3 Období studené války

Studená válka charakterizovala světové dění v druhé polovině 20. století. Předcházely jí dvě velké události, 1. a 2. světová válka. Za její počátek se považuje rok 1947. Bylo to období politického soupeření dvou mocenských bloků, USA a jejich západních spojenců a SSSR a komunistických zemí. Studená válka skončila rozpadem Sovětského svazu v roce 1991.

Po skončení 2. světové války docházelo k výrazné selekci původních obyvatel německé národnosti. Konkrétně z okresu Horní Planá to bylo v roce 1945 okolo patnácti tisíc lidí. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 8) V tomto období sehrávala velkou roli ve vývoji života v pohraničí státní hranice, kudy vedla tzv. železná opona. Její existence vedla k dalšímu vysídlování. S odchodem velké části původního obyvatelstva a s příchodem nových osídlenců došlo k výraznému utlumení kontaktů s rakouskými obyvateli a vinou uzavření hranic si nemohli vytvořit vztahy nové. (srov. PORTMANN 2017: 44) Noví obyvatelé přicházeli z různých míst republiky i ze zahraničí a museli se sžívat s novým prostředím a sousedy. Politický vývoj značně ovlivňoval jejich život. Tento proces ukončila až výstavba vodní přehrady Lipno na konci 50. let, což mělo za následek zatopení velké části území. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2012: 44)

Velkým zásahem do života bylo zřízení nového hraničního pásma v roce 1950. Hraniční pásmo zahrnovalo území v okolí státní hranice s šířkou dvou až šesti kilometrů. Ploty, které byly stavěny na předělu zakázaného a hraničního pásma, tvořily pověstnou „železnou oponu“. Stály ve třech liniích, prostřední plot byl do poloviny 60. let nabitý proudem o vysokém napětí. Zpevněné cesty sloužily pohraničnickům pro rychlý přesun na místo zásahu a pás hranice pro snadnější zjišťování stop. Postupně byl tento systém doplňován o další technické prvky, jako výstražné a signalizační systémy. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2012: 46) Lidé žijící v tomto hraničním pásmu museli mít povolení k pobytu a byli vystaveni dalším omezením, jako zákazu vycházení v nočních hodinách mimo obec a vyznačené cesty a návštěvy příbuzných musely být předem ohlášené a schválené. Hraniční pásmo přispělo k výraznému utlumení cestovního ruchu a zkomplikovalo lidem dojíždění do práce či zdravotnické služby. Od druhé poloviny padesátých let začalo hraniční pásmo ustupovat. (srov. PORTMANN 2017: 47-48)

Životní podmínky té doby můžeme vyčíst ze zápisu Viktora Pondělíka: „*Nebyl to příjemný pocit, když ozbrojeni samopaly vstupovali pohraničníci na Jižní zastávce v Č. Budějovicích do každého vlaku jedoucího do Volar a od Kájova pak kontrolovali cestujícím občanské průkazy a ptali se na účel cesty. Toto nedůstojné špiclování bylo zrušeno až v 60. letech s rozvojem turistického ruchu.* (PONDĚLÍK 2004a: 89) K pádu železné opony na Šumavě došlo krátce po listopadovém převratu v roce 1989. Ve středu 4. dubna 1990 bylo vypnuto signalizační zařízení v drátěných zátarasech hraničního pásma a v následujících dnech ostnaté dráty v okolí Zvonkové zmizely úplně. Po otevření hraničních přechodů se opět začali setkávat lidé z Česka, Německa i Rakouska. Na návštěvu do Horní Plané jezdili učitelé, politici i bývalí obyvatelé města. Proběhla spousta besed, mší i společných výletů do bývalého hraničního pásma. Mnoho lidí využilo otevření hranic a začalo pracovat v Rakousku či Německu. (srov.

PONDĚLÍK 2004c: 4) Hraniční pásmo dodnes nebylo zcela obydleno, většina území je zahrnuta do Chráněné krajinné oblasti Šumava a slouží především ochráncům přírody, turistům, cyklistům a v zimních měsících pak lyžařům na běžkách. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2012: 47)

2.3.1 Komunismus

V roce 1948 se chopila vlády v Československu Komunistická strana Československa. Po jejím nástupu došlo k dalšímu vysídlení obyvatel z pohraničí, ať už v důsledku dobrovolného odchodu lidí z důvodu zhoršujících se životních podmínek nebo v souvislosti s působením akčních výborů, které měly pravomoc rozhodovat o vystěhování jednotlivců i celých rodin. Jak vypadal život v pohraničí v tomto období, dokumentují zápisy místních obyvatel, ve kterých se dozvíme, že lidé se málo zapojovali do veřejného dění, různé skupiny občanů mezi sebou vedli spory, málo se starali o vzhled obcí i jejich škol a opuštěné budovy byly likvidovány. (srov. PORTMANN 2017: 49-50)

Mezi osídlenci, kteří přicházeli po válce do Horní Plané, byla většina zemědělských dělníků a drobných řemeslníků, kteří si kladli za cíl získat kus půdy a vybudovat nový domov pro svou rodinu. Hned po příchodu se začaly formovat skupiny se stejnou politickou příslušností – komunisté, sociální demokraté, národní socialisté a lidovci. V roce 1946 získali komunisté při volbách polovinu hlasů a tím rozhodující slovo o dalším vývoji. Rok 1948 přináší i do Horní Plané období, ve kterém se ukáže pravé přesvědčení každého komunisty. Sociální demokraté ztrácí svou pozici a z velké části se stávají členy KSČ. Počet členů vzrůstá a komunisté pracují a zasahují do všech oblastí života a mají zastoupení ve všech orgánech. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 27)

Československá republika se v roce 1960 přejmenovala na Československou socialistickou republiku a vznikly nové a větší kraje a okresy. Českokobudějovický kraj byl přejmenován na Jihočeský kraj a okres Český Krumlov se zvětšil o zrušený okres Kaplice. Pro občany tento vyhlášený socialismus nic lepšího nepřinesl. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 73)

2.3.2 Výstavba vodního díla Lipno

Důvodem k postavení lipenské přehrady byla regulace průtoku vody hlavně v místech obce Lipno a ochrana před povodněmi. Stavba vodního díla začala v roce 1952 a skončila napuštěním jezera a zahájením výroby elektřiny v letech 1959 a 1960. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2012: 48-49) Mezi odsunutými Němci byla stavba Lipna vnímána jako důsledek jejich vyhnání a někteří jej označovali jako nutnou daň pokroku. Pod hladinou skončilo mnoho objektů, musela být přesunuta dvě nádraží a železniční trať, desítky kilometrů silnic a cest byly budovány jinde, zmizelo několik mostů. Zatopeny byly grafitové a tuhové doly, cihelny, tírna lnu, rašeliniště, mlýny a pily. Zmizel jeden kostel, několik kaplí a bylo nutné exhumovat hroby ze tří hřbitovů. Některé vesnice nadobro zanikly. (srov. HUDIČÁK, MRÁZKOVÁ, ŠPINAR 2016: 7)

Ze zápisů v kronice je jasné, že po napuštění Lipna se začala rozvíjet i rekreace. PONDĚLÍK (srov. 2004a: 76) píše, že v roce 1961 začali přijíždět první turisté, milovníci vody, rybáři. Začaly se stavět soukromé i podnikové chaty, neobsazené domy se předělávaly na rekreační střediska. V dalších letních sezónách už místní obyvatelé turistický ruch obtěžoval. Tvořily se fronty v malých obchodech, zpomalilo se zásobování. Stát turistický ruch potřeboval, ale nedokázal si s ním poradit. Pohraničí bylo hůře zásobované a lidé přijíždějící z vnitrozemí si stěžovali, že si nemohou nakoupit to, na co jsou zvyklí. Od roku 1974 vstoupil v platnost nový Statut o ochraně životního prostředí v rekreační oblasti Lipenské přehrady, který měl za úkol zachovat zde oblast klidu a ticha. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 23) Ze zápisu z roku 1975 od PONDĚLÍKA (srov. Tamtéž: 30) se dozvídáme, že počet návštěvníků stále rostl, ale zlepšilo se i zásobování, čímž se zmenšily i fronty u obchodů.

Během dalších let došlo k výstavbě mnoha objektů. Některé jsou dodnes v provozu, některé bohužel chátrají a čekají na nové majitele. Pro značnou část obyvatel se výstavba přehrady stala osudnou a mnohé jim vzala, ale pro spoustu lidí je Lipno přínosem. K břehům jezera dnes přijíždí tisíce návštěvníků, kteří v této oblasti zvyšují úroveň turistického ruchu. Díky tomu zde mnoho podnikatelů provozuje svou činnost a každým rokem přibývá nabídek pro trávení volného času. Někdy ale na úkor života místních obyvatel.

3 Historie města Horní Planá

Cestujeme-li po silnici kolem lipenského jezera směrem od hráze, po levé ruce vidíme, jak se vodní plochy roztahují do šířky až k Černé v Pošumaví, kde se najednou začnou zmenšovat. Cítíme, že Lipna pomalu ubývá a po obou stranách se zvedají kopce, jako Smrčina a Plechý. Čím méně Lipna, tím více Šumavy. A právě tady, na přechodu obou typů krajiny nás vítá nejlidnatější a jediné město v okolí Lipna – Horní Planá. (srov. HUDIČÁK, MRÁZKOVÁ, ŠPINAR 2016: 173) Zajímavostí je, že katastrální území města je 6. největší v České Republice. Je to dáno tím, že k Horní Plané patří mnoho poměrně vzdálených obcí, jako Hůrka, Bližší Lhota, Přední Zvonková, Olšina, Pernek, Hodňov, Hory, Maňava, Jenišov a Žlábek.

3.1 Od pravěku do 19. století

Osadu založili v 1. polovině 14. století mniši z kláštera Zlatá Koruna a v roce 1349 ji Karel IV. povýšil na městys. Horní Planá vznikla jako osada na levém břehu Vltavy na planině, mírně skloněné k jihu. Název osady vychází z charakteristických znaků terénu. Původní název je odvozen od pojmu pustá, otevřená, širá stráň. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 10) Úplně první zmínka o městě však pochází z královské listiny z roku 1349, kde je označováno jako *Plana*. V roce 1408 v listinách zlatokorunského kláštera jako *Plan*, v nejstarším daňovém registru z roku 1445 jako *Plan oppidum*, dále v roce 1493 jako *Miestečko Plané*, v daňovém svitku z roku 1653 je město uvedeno pod jménem *Oberplan*. V různých listinách stojí psáno *Ober Plan*, od roku 1918 německy *Oberplan* a česky pak *Horní Planá*. (srov. JAGR 1997: 1) JELÍNEK, HŮLKOVÁ (2011: 10) pak doplňují, že od druhé poloviny 14. století se můžeme setkat s latinským označením *Plana de monte Witkonis*, což můžeme přeložit jako *pod horou Vítkovou*.

Pravěké osídlení této oblasti můžeme soudit z povrchových průzkumů, které dokazují přítomnost člověka již v mezolitu (asi 8 300-5 500 let před. n. l.). V letech 1982-1983 při poklesu hladiny jezera bylo na několika lokalitách, hlavně v lokalitě Hůrka nalezeno přes 2 600 kamenných nástrojů a odštěpků z jejich výroby. Je zajímavé, že ani poměrně velká nadmořská výška této oblasti, která činí 700-800 metrů nad mořem, pravěkým osídlencům nevadila a dokázali se přizpůsobit místním podmínkám. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 10)

Osídlení v dalších časových obdobích se dá jen předpokládat. První doklady o existenci lidských sídel v tomto území se objevují až s nástupem středověké kolonizace. Území Hornoplánska původně patřilo korunnímu statku Boletice, který v roce 1263 věnoval král Přemysl Otakar II. právě nově založenému klášteru Svatá (Zlatá) Koruna. V průběhu 13. a 14. století vznikla díky kolonizačnímu úsilí cisterciáckého řádu v okolí Horní Plané řada dalších osad, například Hodňov, Olšina, Jelm, Žlábek, Pihlov, Maňava a Maňávka, Další Lhota a Bližší Lhota. Po povýšení Horní Plané císařem Karlem IV. na městečko mohl probíhat ve městě každou sobotu týdenní trh. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 10-11)

Od 15. století patřilo město pod správu Rožmberků, od roku 1568 pak mohla užívat Horní Planá městský znak – medvěda s rožmberskou růží v tlapách. První zmínky o obyvatelích jsou z roku 1445, v městečku je uvedeno 47 usedlostí a 4 mlýny. Přízviska obyvatel svědčí o jejich živobytí: pastýř, dcera řezníkova, kovář, soumar, švec, krejčí, pekař, tkadlec, stolař, soudce, rybář, přičemž nejčastěji se vyskytují právě tkalci (5x) a krejčí (3x), což souvisí s tradičním pěstováním a zpracováním lnu. Výskyt přízviska soumar zase souvisí s existencí obchodní cesty. V roce 1622 získali Horní Planou do správy Eggenberkové a v roce 1719 přešla dědictvím do rukou dalšího významného šlechtického rodu, Schwarzenberků. Za jejich éry prošlo městečko řadou výrazných změn, jak ve svém vzhledu, tak ve společenském postavení. Rozvoj městečka neblaze poznamenaly velké požáry a morové epidemie. Nejstarší situační plán zástavby náměstí je z roku 1839, kde se můžeme dozvědět, že bylo zaneřáděno starým zdířem a přístup z jedné strany na druhou byl velice obtížný. Na náměstí se nacházela hnojiště a močůvka. Zřejmě i s rostoucí popularitou místního rodáka a spisovatele Adalberta Stiftera došlo k úpravám městečka. Potok, který tekl náměstím, byl převeden do dlážděného podzemního koryta a byly vystavěny kanalizační stoky, byl zřízen první veřejný parčík a uprostřed náměstí postavena velká kamenná kašna s vodotryskem. V roce 1875 se Horní Planá dočkala i veřejného osvětlení a od roku 1892 i svého nádraží, které bylo později zatopeno. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 14-20)

Rozvoj spolkového života v Horní Plané ve druhé polovině 19. století měl souvislost se zvelebováním města. V jednom z tehdejších hostinců vznikla v roce 1880 myšlenka na založení parku na Dobré Vodě k počtě nejslavnějšímu rodákovi Adalbertu Stifterovi. Zanedlouho vznikl spolek, který od občanů získal potřebné pozemky, poté je předal do vlastnictví města a byla uspořádána peněžní sbírka. K otevření parku došlo v roce 1884. Na konci 19. století ve městě fungovalo několik spolků, hasičský dobrovolný sbor, Německý šumavský svaz, Svaz Němců v Čechách, spolek veteránů, pěvecký, okrašlovací, tělocvičný, spolky podpůrné (školních krejcarů a chudinský) a další. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 22-23)

Významnou dominantou Horní Plané je kostel sv. Markéty na náměstí z 13. století a kaple Panny Marie Bolestné z 18. století, která stojí na kopci Dobrá Voda, kde jí od roku 2021 sousedí i přes 30 m vysoká rozhledna, která každoročně láká tisíce návštěvníků. Na kopci se také nachází již zmiňovaný park Adalberta Stiftera, o který se dodnes stará skupina dobrovolníků. Součástí parku je i pomník právě Adalberta Stiftera, slavnostně odhalený 26. srpna 1906. Byla to velká událost, Horní Planá byla svědkem průvodu šesti tisíc lidí. Kousek od náměstí stojí i rodný dům tohoto slavného rodáka.

3.2 20. století

Na východní straně náměstí probíhaly až do 2. světové války největší stavební proměny. Bylo zde postaveno několik domů včetně velkých veřejných budov (měšťanská škola) a vyměřeny nové ulice. Stavěly se nové silnice i technické stavby (vodovod), areál knížecího lesního ředitelství, které dnes slouží jako škola anebo třeba budova elektrárny. Z bývalého hostince se v roce 1922 stalo sídlo německého spolkového Šumavského muzea. Změny životního stylu se odrazily ve vzniku tělocvičných a sportovních staveb. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 24)

Slibný vývoj městečka zastavila první světová válka, která zapříčinila úbytek obyvatel. Po vzniku samostatného Československého státu měla být Horní Planá odtržena, ale v listopadu a prosinci 1918 tomu zabránila ozbrojená přítomnost československého vojska. Prvorepublikový život byl v Horní Plané stejný jako v jiných malých městech. Hospodářství se stabilizovalo, rozvíjely se živnosti, zemědělství i průmyslové podnikání. Hospodářská krize a výrazná podpora Heinleinovy sudetoněmecké strany přinesly do vývoje města osudové zvraty. Od doby kdy vstoupil do Horní Plané Wehrmacht se město rozrostlo jen velmi málo. Na konci války byla Horní Planá i okolí přeplněná německými uprchlíky a bylo zde mnoho německých vojenských útvarů. Město procházelo procesem osidlování charakteristickým pro většinu míst v pohraničí. Důležitým předpokladem pro úspěšné osídlení byla existence škol. Do 1. září 1945 byly obnoveny obecné školy v Horní Plané, v Hůrce, Novém údolí, ve Stožci, Nové Peci a v Hodňově. Do konce roku se k nim přidaly ještě školy v Polné, Perneku a Dolní Vltavici. V roce 1947 měla Horní Planá zhruba polovinu předválečného počtu, i přesto byla nejlidnatější obcí v okrese Český Krumlov. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 26-27)

Příchodem nových občanů po skončení 2. světové války se postupně rozvíjel i společenský život. Již v roce 1946 se konaly společenské zábavy a plesy. Byla vytvořena místní kapela dechové hudby, o jejíž vedení se nejvíce zasloužil bývalý člen vojenské hudby Stanislav Plojhar. Na oslavách 1. máje, osvobození Československa, výročí VŘSR byly pořádány slavnostní akademie, na kterých vystupovali žáci škol a členové vojenské posádky. (srov. PONĎĚLÍK 2004a: 14)

Období socialismu bylo pro tvářnost Horní Plané spíše krokem k horšímu. Ve středu města některé budovy zchátraly a byly nahrazeny bytovými domy. Charakteristické měšťanské domy u kostela byly zbořeny, vzniklo nové obchodní středisko. Přesto je na náměstí stále pěkný pohled, zejména díky udržovanému parku s kašnami, sochami a pomníkem padlých občanů Horní Plané z 1. světové války. V okrajových částech obce vyrostly často nevzhledné stavby vyhrazené zemědělství a průmyslu. V 70. letech bylo vystavěno sídliště a město se rozrůstalo o řadu rodinných domů, což pokračuje i v současnosti. (srov. JELÍNEK, HŮLKOVÁ 2011: 28)

3.3 Historie kronikářství Horní Plané

Historie kronikářství v Horní Plané začala v roce 1922 po schválení zákona ze dne 30. ledna 1920 a k němu náležejícího vládního nařízení z června 1921. Na zápisech do kronik se dosud podíleli tři kronikáři, kteří psali kroniku delší dobu a dále tři, jež zpracovali pouze její kratší části. První tři svazky tvoří úvodní řadu věnovanou dějinám městečka. Svazky do roku 1945 jsou psány německy a další jsou psány česky. Stanislav Jager v letech 1991 – 1992 přeložil všechny díly německy psané kroniky. Ručně psaná kronika skončila zápisem 1989 a od roku 1990 je psána na počítači. První kronikář byl Franz Fischer, po jeho úmrtí převzal psaní kroniky Augustin Pechmann. Po roce 1945 nastala ve vedení kroniky přestávka až do roku 1970, kdy se stal kronikářem Viktor Pondělík, který v letech 2004 – 2007 retrospektivně zpracoval i chybějící roky 1945 – 1967. Stal se dosud jediným dlouhodobým kronikářem, jež psal českou kroniku a zároveň nejdéle dosud píšícím kronikářem města Horní Planá vůbec. Kronikářem byl

téměř 40 let. Pokusy o vedení kroniky v poválečné době spadají však do roku 1958, kdy Václav Kodet retrospektivně zapsal roky 1945 – 1947. Další pokus Bohumíra Lisého byl zápis o letech 1949 a 1950 a posledním krátkodobým kronikářským záznamem událostí je zápis za rok 1968 pana Jindřicha Jandy. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 134) Od roku 2008 pokračuje v psaní kroniky Lenka Hůlková. Všechny svazky jsou uloženy na Městském úřadě v Horní Plané.

3.4 Školy v Horní Plané

3.4.1 Obecná škola

Založení školy v Horní Plané nemůžeme přesně doložit. Lze se však domnívat, že první farní škola, kterou zřídila církev, zde byla již ve 14. století. Neúplná zmínka o škole pochází z desek staré farní kroniky, kde je latinsky napsáno „*přišel nový učitel Hans Georg Berringer z Krumlova*“. V rodině Berringerů bylo učitelství ve velké úctě. Poté se objevují i učitelé z rodiny Magerlů a až po asi 104 letech další Berringer v čele zdejší školy jako učitel. V roce 1806 můžeme najít zmínku o škole, která byla dvoutřídní, a navštěvovalo ji 175 dětí. V roce 1885 byla postavena obecná škola na náměstí čp. 3 a o rok později založena i školní zahrada. (srov. JAGR 1997: 68-69)

3.4.2 Měšťanská škola

V roce 1897 bylo přijato usnesení, požádat o povolení zřídit v Horní Plané chlapeckou měšťanskou školu v Komenského ulici a v září 1898 bylo slavnostně zahájeno vyučování. Od roku 1900 byla obecná i měšťanská škola postavena pod vedení ředitele Franze Fischera, který byl současně kronikářem obce. První děvčata byla na školu přijata v roce 1913 a v roce 1926 byla zavedena výuka českého jazyka. (srov. JAGR 1997: 71-73) Za zmínku stojí, že v roce 1913 otevřel ředitel Franz Fischer první třídu průmyslové pokračovací školy s 31 žáky a v roce 1928 také zemědělskou odbornou školu s 22 žáky, což výrazně pomohlo k zemědělskému obnovení Šumavy. Český pošumavský svaz koupil dne 23. ledna 1931 dům v nádražní ulici, kde Český školní spolek v Praze založil jednotřídní obecnou školu. (srov. Tamtéž: 74-75)

Další zmínky o měšťanské škole najdeme až po válce v roce 1945, kdy se 7. prosince přijíždí na školu podívat učitel Václav Spurný s manželkou a nachází ji v dezolátním stavu, ale v lednu následujícího roku je již otevřena. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 8) Zajímavou vzpomínkou je ta od paní učitelky Emilie Spurné, na táborák, který na Dobré Vodě v roce 1946 uspořádali vojáci za doprovodu vystoupení žáků z místní školy, ještě než ke konci prázdnin vojáci odešli. Jindy vzpomíná, jak Pionýrská organizace s Pohraniční stráží pořádaly společné besídky pro děti, dětský den apod., při nichž společně zazpívaly či zarecitovaly. (srov. Tamtéž: 21)

3.4.3 Nová škola

Po prodloužení školní docházky na 9 let vzrostl v Horní Plané i počet dětí. Například v roce 1965 nastoupilo do školy v Horní Plané 405 dětí. Vyučovalo se v bývalé německé měšťanské škole v Komenského ulici i v bývalé německé národní škole na náměstí čp. 3 a kromě toho ještě v dalších dvou budovách. V roce 1965 se konalo slavnostní otevření nové školní budovy v Jiráskově ulici, která byla postavena na začátku 20. století a sloužila předtím jako ředitelství Schwarzenberských lesů. Přesto kapacita budovy nestačila a I. stupeň základní školy musel zůstat v Komenského ulici. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 88)

Z roku 1973 je v kronice zápis o havarijním stavu budovy školy v Komenského ulici, kdy praskající stropy byly podepřené trámy. Z tohoto důvodu se třídy z 1. poschodí přestěhovaly do budovy MěÚ na náměstí, kam je v dalším roce následovaly ještě dvě třídy. Ze stejného roku se můžeme dozvědět o uspořádaných besídkách, návštěvě divadelních představení a planetária a o divadelních představeních samotných žáků místní školy, pořádané v sále kulturního domu Smrčina. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 14) Opravy budovy v Komenského ulici probíhaly až v roce 1976 a v roce 1978 byla dána do provozu (srov. Tamtéž: 43)

Od roku 2000 je zápis v kronice kopírován z výroční zprávy školy. Dozvídáme se tak, že škola nabízela dětem v průběhu let například tyto kroužky: ochránci přírody, turistický, sportovní, florbalový, ruční práce, pěvecký a taneční. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 241)

3.4.4 Mateřská škola

První zmínka o mateřské škole s kapacitou 60 dětí je až v roce 1960. Otevřena byla v prosinci, v budově nad kostelem, jenže svou pultovou střechou se k ostatním domům moc nehodila. V roce 1962 byla otevřena jeslová třída pro děti od jednoho a půl roku. V roce 1966 byly jesle přemístěny do budovy čp. 180, přezdívané „Kameňák“. Ředitelkou jeslí byla jmenována Jana Čerklová. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 80) Od roku 1982 byly jesle přesunuty do budovy na sídlišti Míru. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 80)

3.4.5 Zvláštní internátní škola

Škola pro zaostávající děti byla přistěhována do Horní Plané z Českého Krumlova v březnu 1964. V Českém Krumlově vznikla v roce 1946 a byla několikrát stěhována do jiných budov. V Horní Plané začínala s 49 dětmi rozdělenými do 4 tříd. Ve školním roce 1966/67 byla upravena na nový typ domova pro děti od 9 do 18 let. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 94)

V roce 1978 se můžeme dočíst, že budova Zvláštní internátní školy a Dětského domova ve Švermově ulici¹ byla v havarijním stavu a projektanti navrhovali demolici a novou výstavbu. V tom samém roce byla dokončena rekonstrukce budovy školy v Komenského ulici, tím se uvolnilo místo v čp. 3 na náměstí, kam byly tyto děti přemístěny. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 43) Po zřícení stropu v roce 1981 se děti dočkaly nové budovy až o 12 let později, v říjnu 1993. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 96)

Přestavba bývalého podnikového ředitelství VLS na internát ZŠI započala v roce 1983. Škola měla 63 dětí, z toho 43 bylo internátně ubytovaných, ale zatím jen v hotelu Smrčina. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 88) Slavností otevření nového internátu proběhlo 3. prosince 1985 a tím skončilo čtyřleté ubytování dětí v hotelu. Internát má 55 lůžek pro děti od 3 do 18 let. (srov. Tamtéž: 104)

Koncem roku 1998 bylo Ministerstvem školství rozhodnuto o sloučení dětského domova a zvláštní školy internátní a byl vypsan jen jeden konkurz na ředitele. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 205) Dnes má DD k dispozici obě budovy, jak na sídlišti po bývalém podnikovém ředitelství VLS, tak ve Švermově ulici, po bývalém Šumavském muzeu. Právě v této budově dnes sídlí i základní škola praktická. Počet dětí se v posledních letech rapidně zmenšil, z důvodu častějšího využívání pěstounské péče.

3.4.6 Lidová škola umění

Do roku 1980 vyučovala hru na klavír paní Klimešová. Po jejím odstěhování museli žáci dojíždět na LŠU do Českého Krumlova. Následně začali dojíždět do Horní Plané učitelé, kteří vyučovali hru na klavír a na housle v zapůjčené třídě místní základní školy. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 66) Po otevření nového Kulturního a informačního centra v roce 1995 v něm začala působit i Základní umělecká škola Český Krumlov s výukou hry na klavír, flétny, trubku a hudební nauky. Dále zde působili soukromníci, kteří vyučovali hru na kytaru, baskytaru nebo zpěv a hudební nauku. V budově základní školy v Komenského ulici působí do současnosti manželé Rolčíkovi, kteří vyučují hudební nauku, sólový zpěv, hru na zobcovou flétnu, klavír, elektrické klávesy, saxofon, příčnou flétnu, kytaru a baskytaru. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 167) V prostorách Kulturního centra probíhaly například i kurzy večerní kresby, výtvarný kroužek pro děti nebo orientální tance. (srov. Tamtéž: 172)

¹ Bývalé Šumavské muzeum.

4 Vývoj volnočasových aktivit

V této kapitole se budu věnovat volnočasovým aktivitám na počátku 20. století, o kterých existuje jen strohý zápis nelze dohledat více podrobností. Přijde mi však důležité je zmínit, jelikož to hodně vypovídá o tehdejších životech.

Na začátku 20. století probíhala spousta výstav či kurzů, například různé truhlářské kurzy, kurzy těsnopisu, kurzy ženských prací, kurz pro venkovské vzdělávání a péči o knihovny, výstavy lnu, chovného dobytka, loutek. (srov. JAGR 1992a: 130)

Většina společenských akcí se konala v hostinci *U zeleného tkalce*, který se nacházel na náměstí čp. 60. V roce 1871 byl založen pěvecký spolek. Pořádal různé slavnosti a oslavy s představením, většinou ve zmiňovaném hostinci. (srov. JAGR 1992a: 120) Dne 8. března 1936 bylo v hostinci otevřeno zvukové kino. Dne 21. listopadu 1937 uspořádal německý hornoplánský tělovýchovný spolek, založený v roce 1878, v sále hostince náborové cvičení a 8. prosince stejného roku se zde konalo i vánoční vystoupení cvičenek. (srov. JAGR 1992b: 15) Pěvecká a hudební skupina HJ z Českého Krumlova pořádala v hostinci *U zeleného tkalce* od roku 1943 vesnické večery, které se těšily velké účasti. (srov. Tamtéž: 38)

Májové oslavy měly tradici už od roku 1910, kdy průvod tvořili většinou sociálně demokratičtí dělníci s vlastními kapelami. Od roku 1923 byl 1. květen jako státní svátek. (srov. JAGR 1992a: 111) Sudetoněmecká strana uspořádala dne 1. května 1938 májovou oslavu, účast byla mimořádně veliká, nástupu se zúčastnilo 11 800 osob. V roce 1939 už to bylo jen zhruba 2 500 osob. (srov. JAGR 1992b: 17-25) Oslavě 1. máje předcházela 30. dubna 1979 večer lampionový průvod dětí na Dobrou Vodu a zapálení mírového ohně. Následujícího dne 1. května v 8 hodin se seřadil u Domova důchodců průvod, který prošel přes sídliště, kolem náměstí až k budově MěÚ. V průvodu jste mohli zahlédnout alegorické vozy nebo žebříňák tažený koňmi. Po hymnách a slavnostním projevu následovalo v kulturním domě vystoupení, sportovní odpoledne na hřišti a večer májová veselice. Průvodu se zúčastnili lidé i z okolních obcí a vesnic, které přivázely autobusy VLS, statků a MěÚ. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 56)

V prosinci 1929 založil hostinský Hans Brazda salonní orchestr, pokračoval v tradici lékaře Dr. Adalberta Gattermanna, který uspořádal mnoho velkých koncertů (srov. JAGR 1992a: 144)

Den matek byl obzvláště slavnostně oslavován v letech 1932 a 1933. Organizovaly jej ženy a dívky z místní skupiny Svazu Němců žijící v Čechách, který byl založen v roce 1931. Pořádaly i dětské slavnosti a zahradní slavnosti. (srov. JAGR 1992a: 148) Župní kulturní obec Šumavská Svazu Němců v Čechách dne 28. ledna 1938 uspořádala upomínkovou slavnost u příležitosti 70 let od smrti Adalberta Stiftera. (srov. JAGR 1992b: 16)

Hned v prvních letech po válce začalo organizování včelařství na Hornoplánsku, kdy byl založen nejprve včelařský kroužek, později včelařský spolek. Sdružoval včelaře od Dolní Vltavice až po Stožec. Zakladateli byli Ladislav Panský, Josef Sarauer a Karel Třeštík. Spolek začal vyvíjet aktivní činnost, pečoval o včelstva a staral se o příděl cukru, aby po odsunu Němců nenastaly velké ztráty, pořádal odborné přednášky, výstavy a podílel se na kulturních akcích v městě. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 14) V roce 1974 měla organizace 50 členů a starali se nejen o svá včelstva, ale i o zvelebování obce vysázením okrasných keřů. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 22) V roce 1983 bylo 40 členů a podařilo se zastavit trvalý pokles včelstev, trvajících od roku 1970. (srov. Tamtéž: 87)

V roce 1978 jsem našla i zmínku o Šachovém oddíle, který vedl Colledani. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 44) a v roce 1980 se dozvídáme, že oddíl měl 11 členů.

5 Vývoj zařízení pro volný čas

V této kapitole se budu věnovat zařízením, které slouží volnočasovým aktivitám, ale nemají charakteristiku spolků a zájmových kroužků.

5.1 Šumavské muzeum

Nápad na založení Šumavského muzea měl Hans Schreiber z Volar, který po mnoho let zkoumal Šumavu, sbíral různé obrazy, pohlednice, knihy apod. Muzeum chtěl založit ve svém rodném městě, ve Volarech, kde se ale nesetkal s ohlasem. Se svým nápadem se svěřil Dr. Gustavovi Jungbauerovi, který mu doporučil, ať svůj plán na zřízení muzea přednese na veřejné schůzi v Horní Plané. Jeho přednáška byla s nadšením přijata a byl požádán o vypracování stanov Spolku pro lidovou osvětu a lidové vzdělávání na Šumavě pro Muzejní spolek. Ve svém plánu předpokládal přírodovědecké, historické, národohospodářské oddělení, dále oddělení pro literaturu, umění, vědu, knihovnu, dům rodáků, muzejní park a muzeum v přírodě. Dne 31. října 1921 byl založen Spolek pro lidovou osvětu i Muzejní spolek. Výbory obou spolků byly složeny z významných lidí z celých jižních Čech. Sídlem spolků se stala Horní Planá, předsedou Christian Weiglein, který se své funkce vzdal a nahradil ho Dr. Gustav Jungbauer, který svou funkci vykonával až do své smrti v roce 1942, kdy ho nahradil školní rada Webinger. Pro muzejní účely byl v roce 1922 odkoupen dům č. 115 od majitelky Elisy Jechl. (srov. JAGR 1997: 116)

Dne 8. července 1923 se konalo slavnostní otevření muzea, na němž přednesl svou řeč Hans Watzlik. V muzeu se nacházela *jizba nerostů*, s informacemi o složení půdy a na dvě stě různých nerostů. *Jizba zvířat* s vycpanými zástupci zdejší fauny.² *Rašelinová jizba* dávala přehled o různorodém využití tohoto materiálu, *jizba hub* zase poučovala o využitelnosti lesních produktů, na stole bylo vystaveno mnoho usušených hub a dalších lesních plodů. V *jizbě dřeva* byly umístěny řemeslnické a průmyslové výrobky ze dřeva, model pilařského závodu, formy na pečení, obrazy z lipového dřeva, zápalky, dřeváky, dýmky, rezonanční dřevo, podlahy a další suvenýry. *Jizba skla a papíru* byla výstavou výkonnosti zdomácnělého průmyslu na Šumavě. V *selské jizbě* stály masivní, pomalované, sto let staré skříně, nářadí na zpracování lnu a kuchyňské nářadí a další věci, které sloužily ke zkrášlení místnosti (kresby, hodiny, apod.) Pestrost selského a venkovského umění mohli návštěvníci obdivovat v *krojové jizbě*, kde stály do krojů oblečeny čtyři látkové loutky. V *lesní jizbě* byly vystaveny modely a předměty související s prací dřevorubců nebo například model Schwarzenberského plavebního kanálu. *Jizba Hanse Schreiberera* sloužila hlavně jako knihovna a archiv. Dále *čestná jizba lesáků* a *upomínková místnost Adalberta Stiftera*. Poslední místností byla *pestrá jizba*, kde jsme mohli najít model budovy pašijových her

² Byl zde umístěn i vycpaný předposlední šumavský medvěd, jehož vycpaninu dnes najdeme v budově MěÚ Horní Planá.

v Hořicích, papírenského stroje, selského dvora a pouti do Kájova. Mimo to zde bylo mnoho druhů šumavských dřevin. *Muzejní park* nabízel pestrý obraz vzácných druhů stromů, bylin a květin. Horní Planá se stala svým Šumavským muzeem široko daleko proslulá. (srov. JAGR 1997: 116 -118)

Po válce v září 1945 prohlédli Šumavské muzeum pověřenci pro dozor na muzea v pohraničí a navrhli upravit výstavní instalace a odstranění některých předmětů. Bylo zřejmé, že některé sbírky byly vykradeny a proto byl zřízen inventář. Pověřenci také poukázali na to, že budova muzea byla zřejmě využívána hospodářským družstvem, které si v přízemí udělalo skladiště obilí. Otakar Janota, který byl jedním z členů muzea, se postaral o to, aby došlo k úpravám jednotlivých exponátů. Ty měly vyhovovat současným potřebám a zájmům a neměly mít německý a protičeský charakter. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 16) V roce 1947 projevil zájem o muzeum Klub českých turistů, který ho chtěl otevřít veřejnosti každou neděli. Nakonec Národní kulturní komise určila, že muzeum je státním kulturním majetkem. (srov. Tamtéž: 25) V roce 1948 se o Šumavské muzeum začala zajímat muzea v Českém Krumlově a Českých Budějovicích. V květnu následujícího roku začal převoz pravěkých sbírek a tím začala delimitace³ Šumavského muzea v Horní Plané a jeho zrušení. Sbírkové předměty vztahující se k osobnosti A. Stiftera jsou vystaveny od roku 1960 v Památníku Adalberta Stiftera. (srov. Tamtéž: 33) Místo Šumavského muzea byl v budově zřízen Dětský domov, který musel být v roce 1961 přestěhován do Rožmberka nad Vltavou, z důvodu nevyhovujícího stavu budovy, jež ohrožovala bezpečnost dětí. Z tohoto důvodu klesal i počet dětí v místní škole. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 5)

5.2 Rodný domek Adalberta Stiftera

Výmluvně hlásá nová pamětní deska na počest A. Stiftera v jazyce českém, že muž, jenž se zde narodil 23. října 1805, byl věrným synem Šumavy, jejíž krásy a minulost opěvoval ve svých dílech. (PONDĚLÍK 2004a: 73) Tato deska byla odhalena při slavnostním aktu otevření básníkovy památníku v jeho rodném domě v roce 1960. Hlavním iniciátorem pro vznik památníku A. Stiftera byl Hugo Rokyta. V roce 1960 bylo přikročeno k vnitřní instalaci jizby a rodné místnosti podle textu autobiografického díla. Při instalaci bylo použito kreseb skutečného stavu interiéru z doby Stifterových. (srov. Tamtéž: 73) Ze zápisu v kronice z roku 1974 se dozvídáme, že během sezóny navštívilo Rodný domek 2 650 turistů, což bylo o 800 více než rok předešlý. Z toho pozorujeme, jak popularita domku stoupala. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 22) V roce 1991 byla do domku nainstalovaná akumulční kamna, čímž se zahájil celoroční provoz. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 31) V roce 2005 došlo k rekonstrukci podkrovních prostor a k rozšíření výstavních prostor. (srov. PONDĚLÍK 2007: 81) Dodnes je Rodný domek dominantou města a láká stovky turistů ročně, hlavně těch rakouských. Paní Hůlková, která dlouhé roky v domku pracuje jako kustodka, pořádá spoustu akcí v jeho prostorách, ať už jsou to výstavy, besedy, semináře, ukázky tradic či tvořivá odpoledne. Tou nejnavštěvovanější je bezpochyby Adventní lidový jarmark.

³ Změna trvalého uložení archiválií mezi archivy nebo kulturně vědeckými institucemi.

5.3 Centrum Adalberta Stiftera

Centrum se nachází v Jiráskově ulici čp. 168. Ze soukromých finančních prostředků ho v roce 1996 koupil pan Horst Löffler s manželkou, kteří z něj vybudovali mezinárodní česko-německo-rakouské studijní a vzdělávací centrum. Slavnostní otevření proběhlo v dubnu roku 2003. Dům byl určen pro semináře, studijní pobyty, různá setkání, školení apod. Byl zde konferenční sál s 80 místy, knihovna, společenská místnost s kuchyňkou a výstavní galerie. Centrum Adalberta Stiftera bylo k dispozici institucím, školám, organizacím spolkům, firmám a dalším zájemcům uspořádat si zde své akce a samotné centrum jich během roku několik uskutečnilo. (srov. PONDĚLÍK 2007: 46) V roce 2016, po smrti majitele, centrum i s pozemky odkoupilo město. Dnes slouží centrum jako zázemí pro místní spolky. Konferenční sál a zbytek prvního patra se předělal na byty, které město nabízí lékařům, kteří se ve městě rozhodnou ordinovat.

5.4 Kulturní dům

Rok 1965 byl pro Horní Planou významný. Po otevření nové školy následovalo otevření i nového kulturního domu Smrčina, který vznikl na místě tolik zmiňovaného hostince *U zeleného tkalce* v čp. 60. Budova sloužila zároveň jako hotel a restaurace. Měla ale také dva majitele – LSD Jednota Kaplice a MNV Horní Planá. Tím docházelo ke sporům, při pořádání akcí v kulturním domě byli hosté v hotelu rušeni a kulturní dům si zase stěžoval na nedostatečné vytápění od topičů, kteří byli zaměstnanci hotelu. Hornoplánský kulturní dům byl široko daleko vyhlášený, měl velký sál s jevištěm a oponou, divadelní šatny se sociálním zařízením a s klubovými místnostmi. Kulturní činnost ve městě byla v té době řízena Sdruženým klubem pracujících, který vyvíjel svou činnost v oblasti divadla, filmů, přednášek, estrád, výstav apod. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 95) Během roku se v kulturním domě konalo přibližně 10 tanečních zábav, přes 150 filmových představení a desítky koncertů. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 95-123)

MěÚ v roce 1984 vznesl pořadatelům plesů a tanečních zábav požadavky na zvýšení společenské úrovně. Podniky a společenské organizace se těchto požadavků zalekly, tudíž bylo akcí méně. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 96) V 80. letech klesal zájem o plesy. PONDĚLÍK (srov. Tamtéž: 127) tvrdí, že příčinou byla nejspíš nechuť mladých obléknout se do společenských oděvů, u střední generace pak pohodlnost, narušené vztahy mezi lidmi a nechuť společně se bavit.

Od roku 1985 nese Dům kultury nový název *Střediskové kulturní zařízení*. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 104) Budova přešla do nájmu agentury EWIKO, kterou vlastnil Vítězslav Kučera. Agentura připravovala mnoho akcí pro děti, jako karnevaly, dětský den, divadla, soutěže, diskotéky. Její činnost musela být ukončena v roce 1993, jelikož Smrčina získala nového majitele. Hotel chátral a město nemělo na jeho opravu. Část peněz ale věnovalo na výstavbu nového kulturního a informačního střediska na náměstí. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 94) S novými majiteli přišly problémy. Pořádaly se hlučné diskotéky, často až do ranních hodin a obyvatelé města si začali stěžovat. Po několika stížnostech se sice hudba ztišila, ale odchody mladých a venkovní potyčky byly na denním pořádku. V září 1994 byl nejprve omezen provoz diskoték a 30. září

došlo k uzavření celého sálu. Stejní majitelé měli snahu uspořádat několik koncertů na hřišti na Dobré Vodě, které měli přilákat další turisty. Bohužel i přes přízeň počasí se těchto akcí neúčastnilo mnoho lidí. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 124)

Agentura EWIKO se i po uzavření kulturního domu v hotelu Smrčina snažila pořádat akce hlavně pro děti. Jedna z takových byl Dětský maškarní karneval v roce 1995, pořádaný v nově vybudované sportovní hale. Akce měla tak velký úspěch, že se podobné akce uskutečnily ještě několikrát do roka. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 150) Dodnes se ve sportovní hale každý rok na jaře Dětský maškarní karneval pořádá.

Při příležitosti 190. výročí narození Adalberta Stiftera bylo v roce 1995 otevřeno nové Kulturní a informační centrum (dále jen KIC) na náměstí, ke kterému se připojila i městská knihovna. Vedoucím nového kulturního centra se stal Vítězslav Kučera z agentury EWIKO. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 148) V nové budově byl vybudován byt, který v roce 1996 město pronajalo umělecké škole. Ta zde provozovala výtvarný, taneční a hudební kroužky. O hudební obory byl od začátku velký zájem, jednalo se o hru na klavír, kytaru, flétnu a akordeon. (srov. Tamtéž: 170) V KIC probíhala většina kulturních a společenských událostí, na počátku 21. století to každoročně bylo několik koncertů, diskoték, divadelních představení pro děti ze základní školy, setkání seniorů, vítání občánků, výstavy nebo třeba také prodejní akce zlevněného zboží. Oblíbenou akcí pro děti se stala KICmánie. Jednalo se o dětský pořad se soutěžemi a diskotékou pro děti od 6 do 14 let. (srov. PONDĚLÍK 2007: 20)

Přesto, že kulturní akce se přesunuly do nové budovy, v hotelu Smrčina se dále konaly plesy a bály, jen jich bylo podstatně méně. V roce 2002 to byl Rybářský bál, Taneční večer ZŠ, Myslivecký bál a Masopustní bál. (srov. PONDĚLÍK 2007: 21) Od roku 2006 probíhaly i tyto akce v sále KIC.

Pan Kučera odešel v roce 2004 do důchodu a na jeho místo byla vybrána paní Dejmková. Pokračovala v úsilí pana Kučery a dál pořádala tradiční akce pro veřejnost. (srov. PONDĚLÍK 2007: 59) Od roku 2005 patřilo zázemí KIC i hodinám cvičení. (srov. Tamtéž: 104) V roce 2007 došlo k další výměně vedoucího, tentokrát paní Dejmkovou vystřídal Luděk Štěpánek, který opět navázal na tradici KIC. Vedoucím byl až do roku 2019, kdy se role ujala paní Lucie Roubínová a ve funkci působí i nadále.

Budova hotelu a kulturního domu Smrčina byla dána ještě v roce 2010 do provozu. V roce 2012 se zde dokonce uskutečnilo několik tanečních zábav. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 258) Dnes Smrčinu vlastní opět noví majitelé, je v plánu demolice a údajně vybudování nových apartmánů.

V Horní Plané se v roce 2012 otevřela nová Kavárna U tří koček v budově KIC, která nahradila tu stávající. Nová majitelka aktivně přispívá i ke kultuře ve městě. Kavárna se několikrát do roka promění na kino kavárnu, promítají zde filmy či pořádají cestovatelské besedy, koncerty a tvořivé večery. Od roku 2021 má ve městě konkurenci, kavárnu a bistro Kynutá buchtka, která ale pořádá akce pro veřejnost jen zřídka.

5.5 Kino

V prosinci roku 1951 došlo k požáru místního kina v budově na náměstí čp. 60, které zahájilo provoz v říjnu 1931. Poté se promítalo v budově čp. 5, která v té době sloužila jako spořitelna, v zasedací síni. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 42) Závodní klub národního podniku v Horní Plané ve spolupráci s Československým státním filmem uspořádal v srpnu 1954 Festival filmů, které byly oceněny na Filmovém festivalu v Karlových Varech. Událost vzbudila velký ohlas, zúčastnilo se přes 3 a půl tisíce občanů, kteří měli radost, že nejsou zapomenutým krajem a i na ně je pamatováno s tak významnou událostí. (srov. Tamtéž: 56) Promítání bylo prováděno pravidelně a ke každému zábavnému filmu byli vždy zajišťovány 1 – 2 krátké filmy vědecké, technické nebo výchovné. (srov. Tamtéž: 74) Od července 1973 bylo v kulturním domě Smrčina zahájeno pravidelné promítání filmů. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 15) Činnost místního kina byla ukončena v roce 1993, z důvodu prodeje hotelu a kulturního domu Smrčina. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 194)

V roce 1987 byla dokončena výstavba letního kina na Dobré Vodě, kde v červenci začalo pravidelné promítání. Kino má 680 míst k sezení. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 116) Letních kin v naší republice není mnoho, proto v letních měsících láká řadu návštěvníků, spíše než na filmová představení, na zážitek shlédnout film pod širým nebem. V roce 2014 město zakoupilo do letního kina novou technologii, která umožňuje přehrávat celou řadu modernějších nosičů a může tak divákům nabízet zajímavé tituly. (srov. HŮLKOVÁ 2015: 78) Dříve bylo promítání každý den, v posledních letech jen v pátek a sobotu a od roku 2021 se k tomu přidala ještě středa, kdy jsou na programu filmy pro pamětníky. Vstupné například v roce 2002 činilo 60 Kč, dnes je to 100 Kč, za retro film pak 50 Kč. Areál letního kina využívá město každoročně pro pořádání akce s názvem *HP Rock Fest*, jelikož disponuje vhodným zázemím. V posledních letech se pokouší o promítání filmů i KIC, většinou se jedná o pohádky pro děti.

5.6 Knihovna

Ve smyslu knihovnického zákona z roku 1919 převzala spolková knihovna místní skupiny Spolku Němců v Čechách funkci veřejné obecní knihovny. V roce 1921 byla sepsána první smlouva mezi obcí a spolkem, v níž byly stanoveny podmínky, za kterých se spolková knihovna stala veřejnou obecní knihovnou. Spolek si vyhrazoval právo jmenovat knihovníka. Knihovna měla 800 svazků v ceně 800 Kč, v roce 1930 to bylo 1 225 knih v hodnotě 10 000 Kč. Roku 1946 byly v obci německé knihovny – obecní, školní a muzejní. Obecní a muzejní byly předány národní a univerzitní knihovně. Česká knihovna v obci nebyla. V roce 1947 získala obec pro knihovna podporu ministerstva školství a osvěty ve výši 1 500 Kč v knihách. Do roku 1959 se knihovně podařilo získat na 2 000 svazků a v té době navštěvovalo knihovnu 193 návštěvníků. (srov. PONDĚLÍK 2007: 21)

V roce 1961 a 1962 byla místní lidová knihovna umístěna v místnosti závodního klubu na náměstí čp. 5. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 82) Od roku 1972 fungovala v budově MěÚ a v roce 1974 byla přestěhována do budovy bývalého Domu pionýrů

a mládeže, za domov důchodců. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 11) V roce 1975 se opět stěhovala zpátky do budovy MěÚ. V tomto roce bylo evidováno 169 pravidelných čtenářů, z toho 75 dětí. V roce 1981 už to bylo 335 čtenářů, z toho 161 dětí. (srov. Tamtéž: 28, 71) V knihovně se pořádaly i besedy a výstavy knih. V roce 1995 byla knihovna přesunuta do nového kulturního domu, kde funguje až do současnosti. Na začátku své existence se v knihovně pořádala *Malá večerní posezení*, kde si lidé mohli vyrobit vlastní ozdoby (velikonoční, vánoční apod.) či navštívit besedy se zajímavými lidmi. (srov. PONDĚLÍK 2007: 20) Od roku 2004 se pravidelně koná *Spaní v knihovně* pro děti, kde mají možnost prohlédnout si vybavení knihovny, začíst se do knížek a dozvědět se zajímavé věci o chodu knihovny. Před spaním je připraven zábavný program, hry, hádanky, poslech pohádek a pověstí. Jelikož se prvního ročníku zúčastnilo mnoho dětí, musely se přesunout do sálu KIC. (srov. PONDĚLÍK 2007: 64) Podle údajů z kroniky je vidět, že počet registrovaných čtenářů se v Horní Plané pohybuje od 200 do 300. Na začátku tohoto roku nastoupila nová knihovnice, která se aktivně chopila funkce. Pořádá spoustu akcí pro děti i dospělé, znovu obnovila tvořivé večery a přispívá tak k setkávání lidí ve městě.

6 Vývoj spolků a organizací

V této kapitole se zaměřím na vývoj spolků a organizací ve městě.

6.1 Divadelní spolky

První zmínku o tom, že se ve městě pořádala divadelní vystoupení, najdeme již v kronice, kterou sepsal Stanislav JAGR v roce 1992. Bohužel nelze určit rok, jen že divadelní představení uváděl tělovýchovný spolek, spolek vysloužilých vojáků a lidový pěvecký spolek (srov. JAGR 1992a: 143) Další zápis o divadelních ochotnících můžeme najít z roku 1965, kdy pod vedením zástupce ředitele školy Ivana Nového nastudovali Moliérovu hru *Chudák manžel*. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 97) Ve školním roce 1967/68 na zdejší školu nastoupil učitel Malík, který založil dětský divadelní soubor, který měl velký úspěch. Představení probíhala v kulturním domě Smrčina, kde divadelní sál čítal až 200 míst. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 2)

Na podzim roku 1975 se sešli zájemci o ochotnické divadlo a zahájili nastudování hry J. A. HORSY *Nebezpečná přítelkyně*. Činnost divadelníků měla dobrou tradici, ale byla přerušena požárem kulturního domu a jeho zdlouhavou rekonstrukcí. Dětský divadelní soubor ZDŠ fungoval pod vedením Viktora Pondělíka. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 35)

Ze zápisu pana Pondělíka můžeme vidět, že poté došlo k úpadku divadelních představení, hlavně u dětí. Rostla nabídka jiných zájmových kroužků a o divadlo nebyl takový zájem. V roce 1997 však přišla nabídka od členů SSM, zda by jim pan Pondělík nepomohl s veselohrou *Silvestr* od J. JÍLKA. Představení se konalo 3. března v kulturním domě a sál byl zcela zaplněn. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 56) Od té doby nastudoval divadelní kroužek, jehož název byl *Planina* a provozovatelem byl kulturní dům mnoho dalších her. Viktor Pondělík vedl ve městě i dětský divadelní soubor, který se nazýval *Planinka*.

Až do roku 2007 ve městě nefungoval žádný divadelní spolek. V roce 2007 místní mládež založila divadelní spolek *Ztráta času*. Spolek pod režii Jakuba HARTDA nastudoval hru Samuela BECKETTA *Čekání na Godota*. Představení mělo velký úspěch, premiéra proběhla pod širým nebem na Dobré Vodě a jeho opakování se diváci dočkali v sále KIC. Spolek se svou hrou objel ještě několik měst v České republice. Další a bohužel také poslední hrou tohoto spolku bylo Hornoplánské mysterium, které vyprávělo legendu o vzniku poutního místa Dobrá Voda. Inscenaci sehráli v roce 2008 a v roce 2009, poté se divadelní spolek *Ztráta času* rozpadl.

6.2 Dobrovolní hasiči

V 70. letech 19. století se Dobrovolní hasiči zakládaly v mnoha obcích. Po velkém požáru v roce 1872 se proto tehdejší starosta a několik dalších lidí silně zasadili o založení dobrovolného hasičského sboru. Tehdy vlastnili 10 lezeckých vybavení, 50 požárních věder a četné zasouvací a střešní žebříky. Krumlovští hasiči poskytli hornoplánským první výcvik. Okresní zastupitelstvo darovalo vůz a požární stříkačku. V roce 1889 bylo ve sboru 112 činných a 24 přispívajících členů. V roce 1874 se konalo v Českém Krumlově setkání hasičů a byla založena první jihočeská hasičská župa⁴, do které patřila i Horní Planá. (srov. JAGR 1997: 100-101)

Po válce v roce 1946 se konala 4. ledna přípravná schůze hasičského sboru, kde si zvolili nového starostu sboru, velitele apod. Po válce zůstala v Horní Plané jen přenosná stříkačka PS-8 a ruční stříkačka na podvozku taženém koňmi. V únoru pak hasiči uspořádali hasičský ples, který má tradici do současnosti. V té době výtěžky z plesu darovaly hasiči obecné i měšťanské škole. (srov. PONDĚLÍK 2004: 15) Sbor dobrovolných hasičů se v Horní Plané podílí na mnoha akcích a zakládá se i žákovské družstvo. V roce 1980 měla místní organizace 70 členů a oddíl mladých požárníků 11 členů. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 64)

Ke sboru v Horní Plané se často přidává i sbor z Perneku. V roce 2005 měl sbor 50 členů, kteří prošli zdravotní prohlídkou a příslušným školením. Sbor dobrovolných hasičů se každoročně účastní okrskové soutěže v požárním sportu, ale například i spřáteleného fotbalového utkání. (srov. PONDĚLÍK 2007: 76)

Od roku 2016 v Horní Plané fungoval Hasičský kroužek ZDRHAS obohacený o první pomoc ve spolupráci s perneckými hasiči a Českým červeným křížem. Kroužek měl na počátku 8 členů a scházeli se každý týden v základní škole. Děti se na kroužku naučily ovládat první pomoc a navštívily několik přednášek a workshopů. (srov. HŮLKOVÁ 2017: 83) Od roku 2019 není o spolku zápis a dle informací přestal fungovat.

6.3 Lidové myslivecké sdružení

V roce 1948, po vydání nového zákona o myslivosti, se zakládala honební společenstva. Kurzy pro myslivce vedl Adolf Slavinger a zúčastnilo se 25 myslivců z Horní Plané a okolních vesnic. První leč nedopadla příliš dobře. Pamětníci vyprávěli, že myslivci stříleli pouze jednoho zajíce. Po čase se ale přišlo na to, že pamětníci byli škodolibí a zatajili ještě 14 zastřelených lišek. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 29) Myslivecká společnost v Horní Plané o výměře 1 030 ha honební plochy vznikla v březnu 1950. V roce 1954 dochází po dohodě ke sloučení LMS Horní Planá a LMS Hůrka

⁴ administrativní nebo územně správní celek

a v následujícím roce ještě LMS Hodňov a Pernek. Nově vytvořené myslivecké sdružení se dohodlo na názvu *Myslivecké sdružení Ostříž Horní Planá*. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 37) V září 1973 uspořádalo sdružení 1. ročník soutěže v norování na lišku a jezevce o Cenu města Horní Planá v umělé noře na Dobré Vodě. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 23) V roce 1979 mělo sdružení Ostříž 57 členů. (srov. Tamtéž: 54) Podle PONDĚLÍKA (srov. Tamtéž: 62) bylo MS Ostříž v roce 1980 nejhorší v okrese v lovu škodné zvěře a další zápisy již neexistují. Od počátku 21. století se přestaly objevovat zápisy o MS v kronice. Až do roku 2013, kdy mělo být založeno nové myslivecké sdružení s 12 členy. Členskou základnu tvoří myslivci z Horní Plané. Hlavním posláním MS je ochrana přírody a krajiny a provádění myslivosti. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 300)

6.4 Československý svaz žen

Historie Československého svazu žen⁵ začíná v roce 1951 utvořením sedmičlenného výboru s předsedkyní Marií Čížkovou. Hlavní náplní činnosti výboru bylo v počátečním období zejména pomoc zemědělství, ženy byly předními organizátorkami nočních výmlatů, besed s dojičkami a organizátorkami při výkupu vajec. Svou činnost zaměřily i na práci s dětmi a nestály stranou ani při řešení otázek zásobování a služeb ve městě. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 42)

V roce 1974 nechaly zhotovit pamětní desku na hrob obětí Pochodu smrti a uspořádaly oslavu MDŽ. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 23) Rok 1979 byl pro Horní Planou plný besed nad knihami, ani členky ČSŽ nebyly pozadu a tento rok uspořádaly besedu z knih Tolstého či Frýda a podkreslovaly je hudbou země, z které spisovatel pocházel. S těmito besedami pokračovaly členky i další roky. ČSŽ pomáhal při výstavbě sportovní haly, při jarním úklidu a úpravě parků a také uspořádal několik zájezdů a jednodenních výletů. (srov. Tamtéž: 55)

V roce 1987 měl svaz 172 aktivních členek. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 118) Od tohoto roku chybí zápis v kronice, ale v roce 2001 se dozvídáme o založení *Zájmového klubu žen*, který navazoval svou činností právě na Český svaz žen. Občanky města pochopily, že jim chyběla kolektivní zábava a projev společných zájmů, začaly organizovat výlety, posezení a společné oslavy, výstavy ručních prací. Největší akcí tohoto spolku je oslava Mezinárodního dne žen, která je ženami hojně navštěvovaná. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 272) Klub funguje do současnosti a podílí se na kulturním životě ve městě, stále oslavují MDŽ a pořádají různá posezení, přesto jejich aktivita poněkud slábne. V zápise z roku 2008 (srov. HŮLKOVÁ 2013: 150) se dočteme, že se členky scházely pravidelně dvakrát týdně při společných procházkách, což se v současnosti neděje. Stále se ale podílí na společenských akcích ve městě.

⁵ Později Český svaz žen.

6.5 Svaz Československo-sovětského přátelství

Jako jednou z prvních odboček SČSP v okrese byla ustanovena právě ta v Horní Plané a to v roce 1949, kdy sdružovala 80 členů. V tomtéž roce se přidaly odbočky i z Perneku a Hůrky. Jejich činnost byla zaměřena zejména na organizování různých besed o Sovětském svazu, na práci s knihou, propagaci sovětských filmů a organizování brigád na nočních výmlatech. V polovině padesátých let, v období socializace se podíleli na agitační činnosti pro vstup do JZD. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 33)

Na jaře roku 1979 byl založen Klub přátel sovětského filmu, jehož členové vlastnili průkazku v ceně 20 Kčs obsahující deset vstupenek na sovětské filmy. V tomtéž roce uspořádal SČSP ještě několik besed, slavnostních shromáždění či zájezd pionýrů k sovětským vojákům do Boletic. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 55)

SČSP mělo i odbočku ve firmě Lira, která vyráběla obrazové lišty a rámy. Jejich činností byly hlavně brigády v závodu a pořádání besed nad knihami a promítání celovečerních sovětských filmů. Také kontrolovali kvalitu zakázek pro sovětský svaz. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 55) Pobočka v Liře ukončila činnost v únoru 1990, po pádu komunistického režimu. Její finanční prostředky byly věnovány na oslavu MDŽ. Dlouholetým členům byly předány dárkové koše. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 18)

6.6 Český rybářský svaz

V roce 1984 měl 123 členů. Místní skupina zakoupila pro svou potřebu dům čp. 2 na náměstí, kde zřídili kancelář a klubovnu pro práci dvou skupin mladých pionýrů – rybářů. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 97) Zájem o rybaření stoupal a v roce 1985 už bylo 141 členů, avšak žádná dívka, což bránilo v účasti na soutěžích. (srov. Tamtéž: 103) Svaz patřil pod Český Krumlov, ale od roku 2001 vznikl samostatně i v Horní Plané. Pořádal různé soutěže pro své členy, kterých už bylo 315, například mistrovství Horní Plané v přívlači. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 264) V roce 2009 měl svaz 285 členů, což z něj dělalo nejpočetnější organizaci ve městě. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 170)

6.7 TJ Smrčina

O založení Tělovýchovné jednoty Smrčina nejsou dohledatelné přesné zápisy, od pamětníků však víme, že v 60. letech již existovala. Prvním zápisem byl ten, kde se dozvídáme, že v roce 1977 se TJ Smrčina zasloužila o povolení výstavby nové sportovní haly, která dala městu podmínky k rozvoji sálových sportů, jako volejbal, nohejbal či košíková. Vykazovala největší aktivitu v brigádnických hodinách na údržbě tělovýchovného zařízení a na zvelebování sportovní haly, pořádali fotbalové i hokejové turnaje a také velmi navštěvované taneční zábavy. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 44) K slavnostnímu otevření nové sportovní haly došlo v roce 1989. Na tuto akci dostali pozvánku jen nejlepší brigádníci, což nebylo ve městě zvykem. (srov. Tamtéž: 140) V roce 1990 přibýlo ke sportovní hale ještě travnaté fotbalové hřiště. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 15) TJ Smrčina sídlila v domě čp. 3 na náměstí, který předtím sloužil jako

německá obecná škola, základní škola, ubytovna sportovců a zvláštní škola. V roce 1994 tento dům prodala novým majitelům. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 130) V současnosti vykazuje největší aktivitu v oblasti sportovních kroužků, zejména ve fotbale. V kronice najdeme umístění fotbalových družstev z každého roku. TJ Smrčina má družstva mladších žáků, starších žáků, dorostu i dospělých, kteří soutěží v okresním přeboru a v současnosti jsou čtvrtí v tabulce. Pokud se zápas koná na hřišti v Horní Plané, je hojně navštěvovaný místními, kteří si tento sport oblíbili.

6.8 Pionýrský oddíl

V dubnu 1949 byla na slučovací konferenci v Praze založena *Pionýrská organizace Československého svazu mládeže*. Již za krátkou dobu po založení PO byly zakládány první oddíly i u nás. V prvních letech byla práce zaměřena na organizaci volného času a rozvíjení zájmové činnosti. Dále na pomoc dětí při budování socialistické společnosti. Byla organizována sběrová odpoledne, brigádnická pomoc v zemědělství, lesnictví nebo například pomoc při úpravě města. V oddíle nesměl být nikdo, kdo měl špatný prospěch a pionýři nosili vždy pionýrské šátky. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 24)

Dům pionýrů a mládeže byl v Horní Plané otevřen 16. února 1970, po sloučení dvou největších dětských organizací – samostatný Pionýr a Junák, které následně přešly do nové organizace s názvem *Pionýrská organizace Socialistického svazu mládeže*. Ta byla podřízená KSČ. Na výběr měly děti z těchto zájmových kroužků: tělovýchovný, zdravotnický, výtvarný, divadelní, turistický, recitační, stolního tenisu, pop-music a hry na kytaru. Celkem bylo přihlášeno asi 140 dětí. Po celou dobu fungování PO se členové podíleli na většině událostí ve městě (srov. PONDĚLÍK 2004b: 5)

Rok 1974 byl pro Pionýrské organizace rokem oslav. Před 25 lety byly totiž založeny a většina pořádaných akcí byla zaměřena k tomuto významnému výročí. Pro oddíly bylo připraveno 25 místních, okresních a krajských tras, po kterých měly putovat. Dále pořádaly tradiční dětský karneval, v rámci *Dne lidových milicí* se uskutečnila branná hra, která obsahovala střelbu ze vzduchovky, hod granátem, Morseovu abecedu a otázky ze zdravotní péče. V dubnu se konala *Pionýrská stezka odvahy* a v červnu zase *Den mladého budovatele*. V kulturním domě Smrčina se odehrálo několik slavnostních aktů, složení slibů, předání praporu PO a udělení odznaků. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 21) V kronice je zápis z roku 1978 o pracích na zvelebování města a o sběru starého papíru či železného šrotu, o odpracovaných hodinách při zemědělských pracích, úklidu města, opravě sportovní haly či pálení kletí a sázení stromků. V tomto roce se oddíl přejmenoval na *Pionýrská skupina Josefa Maršálka*, jako vzpomínka na tragicky zesnulého pracovníka pohraniční stráže. (srov. Tamtéž: 44)

V roce 1983 měla PO SSM 363 pionýrů, rozdělených do 23 oddílů. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 88) Na přelomu roku 1983 a 1984 proběhly v rámci PO hodiny taneční výchovy, kde si kolem 30 děvčat a chlapců osvojili základní kroky nejnámějších standardních a latinskoamerických tanců a seznámili se s normami společenského chování. Pořádaly se tradiční výstupy na Klet'. Během roku pořádala PO Josefa Maršálka okolo 30 akcí pro veřejnost. (srov. Tamtéž: 95)

Po pádu totalitního režimu pokračuje od roku 1990 organizace jako samostatný spolek *Pionýr*. Tento spolek již neprosazoval komunistickou ideologii a soustředil se na volnočasové aktivity dětí. Jako klubovnu věnovalo město spolku nebytové prostory v objektu školy, sloužící jako uhelna. V Horní Plané pokračoval ve vedení spolku školník Karel Děkan a Gabriela Maliňáková. V roce 2006 Karel Děkan tragicky zahynul při autonehodě. Na jeho počest se *Pionýrská skupina Horní Planá* v roce 2007 přejmenovala na *Pionýrský oddíl Karla Děkana*. V roce 2013 se skupina vymanila ze spolku Pionýra a založil se spolek *Žabičky*. Po celou dobu PO Karla Děkana i *Žabičky* pořádali letní a zimní tábory, spoustu víkendových akcí či jednodenních výletů a různých soutěží. V posledních letech aktivita spolku slábne a pořádají už jen tradiční akce, jako Velikonoční strom, Pochod za Puchejřem či letní tábory. Ve spolku jsou v současnosti zapsaní jen 3 členové a asi 10 vedoucích.

6.9 Svaz socialistické mládeže

Historie mládežnického hnutí sahá do prvních poválečných let. Doklad o jejich práci je z roku 1947, o těch v Perneku již z roku 1946. Mládež sdružená v tehdejším Svazu české mládeže a později v Československém svazu mládeže zaměřovala svou pozornost především na organizování kulturně společenských akcí pro mladé lidi, sportovních utkání a na organizaci brigádnické pomoci nově vzniklým JZD a později státním statkům. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 24)

Svaz socialistické mládeže byl v Horní Plané od dubna roku 1971. Klubovnu a motocykly mu zapůjčili VLS a židle ZIŠ. Měl 24 členů. Jeho činnost spočívala zejména v brigádách, účastech na sportovních turnajích a jiných společenských akcích, pořádání besed či podílení se na kulturním programu pro Domov důchodců. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 10) Pod SSM fungovaly v průběhu let zájmové kroužky jako vodácký oddíl, divadelní kroužek, kroužek přátel moderní hudby. V roce 1981 došlo k úpadku činnosti svazu, nedocházelo k plnění socialistického závazku, jednak z důvodu odchodu některých členů do vojenské základní služby a také z důvodu malé aktivity mladých matek, které se nemohly tak často uvolňovat na akce SSM. (srov. Tamtéž: 71) V září 1989 odešel předseda svazu Holcepl a Socialistický svaz mládeže přestal existovat. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 18)

6.10 Závodní klub ROH Vojenských lesů a statků

Z výroční zprávy k 5. prosinci 1960 za období 1959/60 se můžeme dočíst, že *Revoluční odborové hnutí* jako nejmasovější organizace dělnické třídy měla velkou odpovědnost za socialistickou výchovu pracujících a za uspokojování jejich stále rostoucích kulturních potřeb a zájmů. Významným prostředkem k plnění tohoto úkolu byly *závodní kluby*. V Horní Plané sídlil na náměstí čp. 5. Organizoval společenské večery, zájezdy do divadla a na výstavy. Pro děti různá zábavná odpoledne nebo filmová představení. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 74) Po zániku závodního klubu VLS v roce 1963 vznikla v následujícím roce instituce s názvem *Jednotný klub pracujících*, která se starala o kulturu v obci. (srov. Tamtéž: 88)

6.11 Sbor pro občanské záležitosti

SPOZ byla zkratka Sboru pro občanské záležitosti, který byl založen v roce 1965 s 13 členy. Spolupracoval zejména s ČSZ a Kulturně školskou komisí. Měli na starost organizaci vítání nových občanů, svatby a pohřby. (srov. PONDĚLÍK 2004a: 97)

6.12 Český svaz ochránců přírody

V roce 1984 měl 40 členů a předsedkyní byla Věra Nová. Pro veřejnost pořádali přednášky o flóře ČR, o významu vody či o znečištění ovzduší a různé výstavy. Také se podíleli na zvelebování okolí, vysazování stromů a keřů nebo jejich prořezávání. Největším počinem z roku 1984 bylo vybudování Stifterovy stezky, která vede na okraji Horní Plané, je 6,5 km dlouhá, a na které byly zabudovány panely s úryvky ze Stifterova díla a informace o přírodě. Tyto panely se do současnosti nedochovaly, ale výhledy z vycházkové trasy se můžeme stále těšit. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 91) Svaz často pořádal i výlety do okolí, cílem byly významná místa na Šumavě, jako Špičák, Železná Ruda, Plechý nebo Černé a Čertovo jezero. (srov. Tamtéž: 110)

6.13 Český červený kříž

Dne 6. února 1919 byl založen Český červený kříž. Členové ČČK se učili poskytnutí první pomoci, zajišťovali dozor na společenských akcích a především zprostředkovávali dárcovství krve ve městě. Výročí 100 let založení ČČK v Horní Plané připomněla výstava v galerii KIC v roce 2019. (srov. HŮLKOVÁ 2020: 66)

6.14 ZO Svazarm

Svaz pro spolupráci s armádou byl v době komunismu ideologicky zneužíván. Ten v Horní Plané měl v roce 1985 na 87 členů. Jednalo se o spolek o výcviku psů, pořádali různé besedy a brigádnické práce. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 103)

6.15 Jezdecký klub svazáků z Perneku

Činnost klubu začala v roce 1983 a k pátému výročí uspořádali členové Šumavský distanční dostih. Jeho smyslem bylo projet 30 km trať v co nejlepším čase, ale zároveň s co možná nejlepším kondičním stavem koně. Na startu bylo 9 jezdců s koňmi. Součástí byl i doprovodný program pro diváky – ukázka leteckých modelářů, vystoupení skupiny historického šermu a produkce skupiny country tanců, která vystoupila i večer na country bále. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 129)

Další zmínku o této akci v kronice nenajdeme, až v roce 1993 se kronikář zmiňuje o Pony Expressu, což byla akce obdobná. Na pláž v Horní Plané měli dorazit jezdci na koni, ale měli dvouhodinové zpoždění, které krátily country kapela a členové dětského tanečního sboru. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 101)

6.16 Společnost Adalberta Stiftera

Její přípravný výbor začal na sklonku roku 1989. Společnost měla být nezávislým zájmovým sdružením občanů s činností v okrese Český Krumlov. Její aktivita spočívala v oblastech přírody a kulturní krajiny, výtvarného umění, památkové činnosti, historii, literární, divadelní, hudební a lidové tradici, poznávací a vlastivědné činnosti a využití Českokrumlovska pro intenzivnější turistický ruch. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 18)

6.16.1 Spolek pro obnovu a rozvoj Stifterova parku na Dobré Vodě

Jak už napovídá název, činností spolku byla úprava Stifterova parku na Dobré Vodě. Byl založen na sklonku roku 2001 pracovníci Rodného domku, paní Hůlkovou. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 272) Spolek funguje dodnes a velmi pečlivě a pravidelně se stará o zmiňovaný park, v roce 2021 doplněn ještě o rozhlednu, která láká svým krásným výhledem tisíce návštěvníků. Zajímavostí je, že zásluhou spolku je v parku na Dobré Vodě vysázeno mnoho památných stromů za zesnulé obyvatele města, kteří se větší či menší měrou zasloužili o spokojený život ve městě.

6.17 Modelářský klub Svazu modelářů České republiky

Klub byl v Horní Plané založen na podzim 2008 jako organizační jednotka občanského sdružení Svazu modelářů České republiky, který sdružuje modeláře a jehož cílem je organizování, podpora a propagace modelářského sportu. Iniciátorem vzniku klubu byl Milan Mráz, který se modelům věnuje s menšími přestávkami již od dětství. Ke konci roku měl klub 10 členů. Scházeli se po celý rok každý pátek v restauraci U Funyho. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 149) Počet modelů, který členové v roce 2009 vlastnili, byl kolem čtyřiceti. Ke své činnosti využívají louku VLS na Maňávce, kterou udržují sečením. Tam také ihned po založení spolku začali pořádat Letecko-modelářský den s ukázkami rádiem řízených modelů letadel, vrtulníků a větroňů. K programu účastníkům každoročně hraje i kapela. Členové, kterých je stále kolem 10, navštěvují i akce jiných klubů. (srov. Tamtéž: 170)

6.18 Jungbauerův šumavský vlastivědný spolek

Spolek byl založen v roce 2009. Sdružuje zájemce o regionální a místní historii, vlastivědu a národopis. Jedním z hlavních cílů a úkolů spolku je výzkum historie našeho kraje a popularizace získaných poznatků. V rámci svého působení shromažďuje předměty dokumentující historii Hornoplánska a jihovýchodní Šumavy. Ve svém

záhlaví nese jméno rodáka z Horní Plané, významného národopisce Šumavy a spoluzakladatele někdejšího Šumavského muzea v Horní Plané, Gustava Jungbauera. Zakladateli spolku byli tři členové, ke konci roku již čtyři. Spolek uspořádal ve městě několik naučných výstav či setkání. V roce 2014 vydal první číslo revue *Šumava v proměnách času*. Jedním z největších počínů spolku bylo zapojení do akce *Dny evropského dědictví*. Jejím cílem je přiblížit lidem historické kulturní dědictví. V rámci této akce se otevírají veřejnosti památky po celé republice. V Horní Plané je to konkrétně kostel sv. Markéty na náměstí, kaple Panny Marie Bolestné na Dobré Vodě a kostel Nejsvětější Trojice v Hodňově. K programu se připojovali i místní organizace, které pořádali výstavy a promítání. Horní Planá byla součástí akce od roku 2006 do roku 2012. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 168)

6.19 Hudební skupiny

V Horní Plané se zrodilo mnoho amatérských hudebních skupin. Zmíním zde jen několik těch nejúspěšnějších. Počátky kapely *Kantořinky* byly v roce 1968, kdy si čtyři učitelé, hrající na harmoniku, saxofon, tenorsaxofon, trubku a bicí hráli jen tak pro radost, bez not. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 97) Další hornoplánskou hudební skupinou bylo *Torzo*, její členové se hojně účastnili brigádnických hodin a byli zváni na většinu společenských akcí. (srov. Tamtéž: 111) *Troufalka Marie Valešové* byla čtyřčlenná kapela hrající lidovou tvorbu, kterou založili kolem roku 1978. Tato kapela vystupovala například při setkání seniorů, v restauracích, na oslavách a doprovázela masopustní průvod. O 10 let později, v roce 1988 byla založena kapela *HP Trio*, která hrála dechovou a lidovou hudbu. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 151) Kapelou, která se účastní každého ročníku HP Rock Festu je kapela *Harvester*, jejíž členové se oblékají do humorných obleků a jak sami tvrdí, hrají agrorock. Za zmínku stojí punkrocková kapela, založená místní mládeží, která nejprve nesla název *Sweet lemon* a poté počestělý výraz *The Slatkej citron*. Po výměně některých členů se kapela přejmenovala na *Another Fake Heroes* a posledním jejím názvem byl *Pilot Season*. Právě s tímto názvem byli dokonce nominováni na cenu Anděl. Hudební skupina se bohužel po odchodu některých členů do zahraničí rozpadla. Dalším hudebním uskupením je smíšený pěvecký sbor *Musica Viva*, který byl založen v roce 2004 a dodnes pořádá mnoho koncertů ročně. Počet členů se průměrně pohybuje kolem třiceti. V roce 2009 vznikla kapela *Lítací pes*, která se ale po několika letech rozpadla. V současnosti město reprezentuje i kapela *Nesser*, která se věnuje tvrdším žánrům. Velkým hudebním úspěchem pro Horní Planou byl rodák Petr Rajchert, herec, který byl jedním ze zakládajících členů kapely *Chinaski*. Kapela v Horní Plané několikrát vystupovala.

7 Tradiční akce pro veřejnost

Tato kapitola je věnována nejpopulárnějším společenským akcím či tradicím, které ve městě probíhaly nebo stále probíhají. V závěru kapitoly jsou zmíněné akce s menším dosahem.

7.1 Šumavské letní slavnosti

Poprvé se konaly v srpnu roku 1965. Hlavní myšlenkou těchto slavností byla propagace zručnosti a dovednosti zemědělských a lesních dělníků. Návštěvníci mohli obdivovat výstavu zemědělské techniky, mohli se zúčastnit soutěží v orbě, rybolovu, montáže a demontáže pneumatik, zručnosti jízdy traktorem anebo zažít vyhlídkovou plavbu po jezeře. Večer bylo na výběr několik možností. U vody se konala tzv. Benátská noc, s karnevalem, ohňostrojem, hudbou a tancem⁶. Na Dobré Vodě táborový večer, s opékáním masa a ryb u zpěvu trampských písní nebo taneční večer ve vinárně hotelu Smrčina. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 96) Existují zápisy jen dvou ročníků této akce, předpokládám však, že jich bylo mnohem více.

7.2 Kolem Horní Plané za pučejeřem

V 70. letech se velmi zdůrazňoval význam aktivního cvičení a fyzické námahy pro zdraví člověka. Stále větší popularitu získávaly tzv. dálkové pochody. V Horní Plané se první ročník s názvem *Kolem Horní Plané za pučejeřem* uskutečnil v roce 1979 a měl dvě trasy – 8 km a 15 km. Účastníků bylo 164. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 55) V roce 1981 už bylo tras více, nejdelší 25 km a další byly 5 km, 8 km, 15 km a 20 km dlouhé a zúčastnilo se 170 lidí. V cíli každý obdržel účastnický list. V roce 1984 organizátoři přidali ještě 35 km dlouhou trasu. Pochod pravidelně pořádala PS Josefa Maršálka spolu se složkami NF a většinou byl součástí oslav 1. máje. (srov. Tamtéž: 73) Desátý ročník měl velkou účast, a to 343 dětí a dospělých. Kromě účastnického listu dostali návštěvníci i odznak se symbolem chodidla s puchýřem. (srov. Tamtéž: 129) Od tohoto roku není v kronice o této akci žádný zápis. Až v roce 1999 můžeme najít, že byl Pochod kolem Horní Plané za pučejeřem znovu objeven komisí pro mládež, jen trasy byly jiné a vedly převážně po druhé straně Lipna. Město poskytlo účastníkům převoz zdarma. Účast byla opět velká, přes 200 lidí. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 230) V kronice nacházíme poslední zápis o pochodu v roce 2004, kdy se nekonal pro špatné počasí. V roce 2014 se spolek Žabičky rozhodl Pochod za pučejeřem obnovit. Odstartoval tradičně v květnu, ale počasí akci nepřálo a téměř bez ustání vydatně přšelo. Účastníci si mohli vybrat 3 trasy, které vedly i vojenským prostorem. Pro děti byl nachystán pětakilometrový okruh, na kterém byly přichystány nejrůznější hry. Cílem pochodu bylo místo nad městem u motokár, kde si mohli opéct špekáčky. Startovné pro dospělé

⁶ Tuto tradici se v současnosti snaží obnovit penzion DaJa v Pihlově.

bylo 30 Kč. Pro nepřízeň počasí se akce neúčastnilo mnoho lidí, proto byl další pochod zorganizován ještě o svátcích a měl přídomek vánoční. Trasa byla připravena jen jedna, s několika stanovišti a soutěžemi a opět zakončená táborákem. Počasí tentokrát přálo a účastníků bylo skoro 150. Od té doby se koná Pochod za puhejřem každý rok během vánočních svátků a láká spoustu lidí, kteří přijíždějí na svátky za rodinou. Na konci pochodu dostanou účastníci pamětní list a tradičně odznáček s nohou, na kterém je puchýř.

7.3 Den dětí

V rámci oslav Mezinárodního dne dětí byla Sborem pro občanské záležitosti připravena v roce 1984 akce s názvem *Z pohádky do pohádky*, kde různé soutěže řídily pohádkové postavy. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 95) Hlavním organizátorem Dětského dne byl pan Vítězslav Kučera. V roce 2002 se jím však stala paní učitelka Jiřina Smetanová, která navázala na tradici Pohádkového lesa na Dobré Vodě. Děti plnily úkoly, jako přenášení vody lžící, let na koštěti, chůze na chůdách, hod botou, stavění zdi z krabic, jízda na koni a jako odměnou jim byla jízda v závodním autě pana Kunderáta. V letním kině se pak konala diskotéka a opékání špekáčků. Akce se zúčastnilo více než 300 dětí. (srov. PONDĚLÍK 2007: 27) Od roku 2005 se Dětský den přesunul na pláž v Horní Plané, kde je většina aktivit spojená s vodou. Hlavním organizátorem je od té doby KIC. Na akci se tradičně spolupodílí Vodní záchranná služba, Český červený kříž, místní spolky a další sponzoři. Jen v roce 2011 byla změna, dětský den probíhal na hřišti za školou a u sportovní haly, kde děti plnily úkoly na stanovištích a za odměnu dostaly špekáček, který si upekly na otevřeném ohni u restaurace ESO. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 231) Následující rok byla akce podobná, jen se i se stanovišti přesunula na náměstí. (srov. Tamtéž: 265)

7.4 Markétská pouť

Uspořádat pouť v Horní Plané byl nápad pana Vítězslava Kučery z agentury EWIKO. Svůj název získala podle kostela sv. Markéty, který stojí na náměstí. První ročník se konal 13. a 14. července 1990. Již od středy byly vedle zdravotního střediska v provozu létající labuť a řetízkový kolotoč, autodrom a dvě střelnice. Na sobotu a neděli byly zajištěny prodejní stánky a obecní budovy byly vyzdobeny zelenobílými regionálními prapory. V programu nechyběla mše v kostele, koncerty dechové hudby, fotbalové utkání a taneční zábava. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 31) Druhý ročník tak úspěšný nebyl, provozovatelé atrakcí totiž nechtěli zaplatit poplatek za užívání veřejného prostranství, proto na pouti tyto atrakce chyběly. (srov. Tamtéž: 61) Markétská pouť se stále těší velké oblibě. Hornoplánské náměstí je po celý víkend konání akce zaplněné stánky s nejrůznějšími výrobky. Týden před zahájením přijíždí atrakce, které stojí před zdravotním střediskem. U lékárny stojí od roku 2007 velký pivní stan, kde se během víkendu vystřídá mnoho známých kapel. U kašny na náměstí se konají divadelní představení pro děti a hřiště na Dobré Vodě v posledních letech patří ukázce sokolnictví.

7.5 Živý betlém

Od roku 1990 se stalo tradicí, že v předvečer Štědrého dne přivázejí hornoplánští hasiči betlémské světlo od svých rakouských kolegů. V roce 1995 se dočkala tato událost vylepšení. V nově vzniklém dvorku u Domku Adalberta Stiftera sehrálo na 50 účastníků představení *Živý betlém*. Kromě lidí účinkovala i živá zvířata. Od následujícího roku se akce přesunula do parku u kostela, kam se vešlo více lidí. Nápad vzešel od paní Hůlkové, která se dodnes aktivně podílí na kulturním životě občanů v Horní Plané. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 155) V roce 2002 muselo být představení z důvodu vytrvalého deště přesunuto do kostela sv. Markéty. Pro účinkující to byl poněkud stísněný prostor, ale pro diváky krásná podívaná. (srov. PONDĚLÍK 2007: 27) Tato příjemná akce tradičně probíhá do současnosti, pokud není přerušena pandemií či politickou situací. Pozorují však, že o účinkování v představení nejeví dnešní mládež takový zájem.

7.6 Masopust

Po úspěšném uvedení Živého betlému obnovila Lenka Hůlková v roce 1996 ještě masopustní průvod. A úspěch byl opět veliký, masky prošly celou Horní Planou, před každým domem garda zatančila kolečko a muzikanti zahráli. Mezi tradičními maskami nechyběl masopust, žid, garda v čele s rychtářem, smrtka, kominík, cikánky, kobyla, medvěd s medvěďárem, policie, dělmistr a další. Občané jim jako poděkování připravili občerstvení, které přinesli před dům a museli si s maskami zatančit nebo přispět drobné do židovy kasičky. Průvod končil zastřením medvěda před městskou radnicí a přesunem na masopustní veselici, tenkrát ještě v sále hotelu Smrčina. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 171) Od roku 2003 vozí masky autobus, jelikož zájem o zastavení masopustního průvodu mají i obyvatelé Pihlova. (srov. PONDĚLÍK 2007: 49) Nejprve průvod objede okrajové části Horní Plané a poté již chodí po svých po celém městě. Letos se konal již 27. ročník.⁷ Tato akce je u občanů velmi oblíbená. Taneční zábavy se od roku 2006 konají v sále KIC.

7.7 Závody na kole

V roce 1995 proběhl první ročník závodu horských kol, který pořádal František Valeš a jeho restaurant Cyklo-ski u Funyho. Při druhém ročníku neměl štěstí na počasí, ale přesto se závod těšil velké oblibě. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 177) Další zápis o podobné akci, kterou pořádal restaurant Funy, byl Funny cup, který proběhl v červnu 2009 a zúčastnilo se 175 českých i německých jezdců. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 174)

⁷ V roce 2021 se masopustní průvod nekonal z důvodu pandemie.

První ročník cykloturistické akce s názvem *Hornoplánský pedál* se konal v roce 2001. Zúčastnilo se 60 příznivců cykloturistiky. Nejednalo se o závod, takže akce probíhala celý den. Účastníci měli možnost vybrat si z tras dlouhých 7 km, 16 km, 30 km, 40 km a 50 km, na kterých plnili lehké úkoly. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 271) Zápisy můžeme najít jen do roku 2003, předpokládám tedy, že tato akce poté skončila.

V květnu 2018 proběhly závody kol XC-MTB v areálu lesoparku na Dobré Vodě. Závod na horských kolech v rámci Jihočesko-Bavorského seriálu závodů byl vypsaný pro kategorie od nejmenších dětí po dospělé a v Horní Plané se konal podruhé. (srov. HŮLKOVÁ 2019: 81)

Městský adrenalinový sjezd horských kol na čas, s názvem *Downtown*, se od roku 2020 koná i v Horní Plané. Místy až nebezpečné jízdy po trati z parku A. Stiftera, přes kamenná schodiště nad kostelem, končící na náměstí skoky přes kašnu jsou divácky velmi atraktivní. Trať měří cca 1 km s převýšením 80 m. Pořadatelem je František Valeš ml. Prvního ročníku se účastnilo 49 závodníků, kteří přijeli z celé republiky. Akce končí koncertem kapel na hřišti Dobrá Voda. (srov. HŮLKOVÁ 2021: 112)

7.8 Slet čarodějnic

Večer 30. dubna 1998 se na náměstí u kostela sešlo na padesát čarodějnic, které nejprve oběhly celé náměstí na košťatech a poté byly porotou posuzovány, která se stane Miss ježibaba Horní Planá. Na závěr bylo posezení u májky s ohněm a občerstvením. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 214) Od té doby se *čarodějnický slet* konal vždy vedle kostela, jen v letech 2008 a 2009 se čarodějnice přesunuly do letního kina. V roce 2011 a 2012 proběhla akce s názvem *Filipojakubská noc* v Rodném domku Adalberta Stiftera, kde byly pro děti i dospělé připraveny tvořivé dílny. Po setmění se konal průvod na náměstí, kde byla zapálená vatra s čarodějnicí. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 266) Od roku 2013, u příležitosti stavění máje, se každý rok sejde několik dobrovolníků a postaví vedle kostela u pranýře májku a děti ji dozdobí pentlemi. Večer následuje posezení u ohně, prodej nápojů zajišťují místní podnikatelé. Od roku 2014 jsou pro děti organizovány i různé soutěže a tancování ve spolupráci s učitelkami mateřské školy.

7.9 Bigbít na Lipně

V červenci roku 2000 se do Horní Plané přijelo podívat spoustu lidí na festival, který hostil hudebníky z šesti zemí. Město leží nejbližší hraničnímu trojmezí Česko-Rakousko-Německo a k tomu nabízí vhodné prostory pro pořádání podobných akcí, proto byla pro pořadatele jasnou volbou. Během čtyřdenního programu si mohli účastníci poslechnout populární kapely, které zahrály na podiu v letním kině, shlédnout výstavu fotografií, zatancovat si na diskotéce v hotelu Smrčina a koupit si suvenýr ve stánku. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 272) Od roku 2002 byl tento festival přesunut do Českého Krumlova.

7.9.1 HP Rock Fest

Na začátku srpna se pravidelně koná v letním kině akce s názvem *HP Rock Fest*. První ročník byl v roce 2007 s jiným názvem – *Rock Fest na letňáku*. Myšlenka uspořádat takový festival se zrodila v hlavách místní kapely Harvester, která je zároveň pořadatelem ve spolupráci s KIC. Jedná se o festival, na kterém hrají místní kapely, ať už přímo z Horní Plané nebo z okolí, někdy přijedou i spřátelené kapely z jiných krajů. Tradičními vystupujícími byli nebo stále jsou Harvester, Pilot Season, Black Velvet Suicide, Locomotive, Nesser, Osa Killers, Lítající pes, Zoe, Idiot Princip, Motorová prdel, Rodriego Estavesze, Skywalker, Pub Animals nebo například HeBand.

7.10 Velikonoční strom

Milá akce, která se koná pravidelně v sobotu před Velikonocemi od roku 1995. Nápad vzešel od Karla Děkana a Gabriely Maliňákové – vedoucími místní PO. (srov. PONDĚLÍK 2007: 66) Lidé mohou přinést svá malovaná vajíčka a členové je rozvěsí na strom na náměstí. Nejprve to byla lípa u kostela, pak jasan v parku naproti KIC, ale i ten již vyrostl do velké výšky, proto byl vybrán jiný, menší. V rámci akce si lidé mohou uplést i pomlázku. Na tradici navázal i spolek Žabičky a strom, ověšený vajíčky, zdobí náměstí každé Velikonoce.

7.11 Adventní lidový jarmark

Poprvé se tato akce konala v sobotu 1. prosince 2007 v atriu a před Rodným domkem Adalberta Stiftera. Pořadatelem je Rodný domek a Regionální muzeum v Českém Krumlově ve spolupráci s městem Horní Planá a dobrovolníky. V dřevěných stáncích představují a prodávají své výrobky nejrůznější řemeslníci, spolky, děti ze ZŠ i z dětského domova a další šikovní jednotlivci. Během celého dne mohou návštěvníci obdivovat rukodělnou tvorbu – pečení obřadního pečiva, pletení košíků, broušení skla, drátkování, řezbaření, malování na sklo, výrobu adventních věnců, slaměných ozdob a šumavských štípaných holubiček. Ve výstavní místnosti je každoročně nainstalován originální papírový betlém jako model města Horní Planá, který vytvořily děti z místních škol a dětského domova. O občerstvení se také starají místní, můžete si pochutnat na topinkách, palačinkách, uzených rybách a dalších pochutinách, zapít to čajem, punčem či domácími likéry. Uvnitř domku si můžete každoročně zkusit vyrobit hlavně tradiční předměty nebo si koupit knihu od nakladatelů z okolí. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 152) Ke každému ročníku také neodmyslitelně patří vetešnictví, které mají na starost místní dobrovolnice a kam mohou lidé odložit věci, které už nechtějí a které si mohou najít nové majitele. V roce 2022 se tato tradiční akce rozšířila až do sálu KIC, kde jste se po domluvě mohli nechat vyfotit v dobových kostýmech před starým plátnem, který na tento den přivezl Fotoateliér Seidel z Českého Krumlova. Místní restaurace a kavárny se k akci také připojili a před jejich dveřmi jste si mohli zakoupit něco dobrého k jídlu, především pak punč či svařené víno. Akce je mezi lidmi velmi oblíbená a každým rokem se stánky rozrůstají o další prodávající. V Horní Plané Adventním lidovým jarmarkem začíná vánoční čas.

7.12 Hornoplánská brusle

Zábavný den na ledě se poprvé uskutečnil v roce 2011 na zamrzlém Lipně. Hlavní soutěží byl rychlostní závod na bruslích, který byl rozdělen do několika kategorií: děti do šesti let, děti do patnácti let, ženy, muži a supermuži. Délky závodů byly odstupňovány podle kategorií. První kategorii čekalo sto metrů ledové dráhy, děti do patnácti let tři sta metrů, ženy se musely popasovat s pěti sty metry a muži s kilometrem. Pro supermuže bylo připraveno bruslení jeden kilometr s pneumatikou, kterou za sebou museli táhnout celou trasu na pětimetrovém laně. Zájemci o bruslařské radovánky, kteří neměli vlastní brusle, si je mohli zapůjčit přímo na místě akce. Jako doprovodný program byly připraveny ukázky metané a velké ledové hřiště, kde si lidé mohli vyzkoušet slalom na bruslích nebo trefování pukem do branky. V roce 2017 se mohli zájemci projet na psím spřežení. Mezi výhrami byla například zimní bunda nebo brusle dle výběru. V podvečer proběhla jízda na bruslích s lampióny a vypouštění balonků štěstí. Na závěr se konala diskotéka na bruslích a ohňostroj. Vstupné bylo zdarma a akce splnila svůj cíl, a to propagaci ledové bruslařské dráhy. Tento den navštívilo bruslařskou dráhu 900-1000 lidí. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 233) Město, KIC a podnikatelé, kteří se podílelo na uspořádání Hornoplánské brusle plánovali tuto akci na každý rok. Bohužel ne každý rok měli štěstí na počasí a ledové podmínky. Soutěž se poté konala ještě v roce 2017 a 2018, ostatní ročníky musely být zrušeny. Proto se KIC rozhodl akci pozměnit a od roku 2021 pořádá *Zimní hry*, které se mohou konat i bez ledu na souši. Jedná se o humorné retro disciplíny, jako tahání partnera na saních, běh s plyšovým medvědem, hod pukem na cíl nebo přenášení vody v dřevěm hrnci.

7.13 September fest

Od roku 2014 se ve městě konají pivní slavnosti. Většinou připadnou na začátek září. Ve velkém stanu na parkovišti u pláže je připravený bohatý kulturní program s živou muzikou, pestrou gastronomií, pivními soutěžemi a samozřejmě s pivem. Každoročně se sejde několik minipivovarů z okolí, které lidem prezentují své výrobky. Mezi minipivovary, které tato akce představila, byli například Kněžíněk, Glokner, Jakub, Sitter, Lipan, Malt, Březí koza nebo Schwarzbach. Akce probíhá od pátečního do sobotního večera, v programu nechybí i zábava pro děti nebo volba královny September festu. (srov. HŮLKOVÁ 2015: 101)

7.14 Traktoriáda

První ročník této oblíbené akce se konal v roce 2015. Organizátoři odhadují každý rok nad 1000 účastníků. Na *Hornoplánskou traktoriádu* se každoročně sjíždí velké množství traktorů i z okolních vesnic. Akci zahajuje každý rok spanilá jízda traktorů po městě a následují soutěžní jízdy na hřišti na Dobré Vodě. Traktory soutěží v kategoriích *traktory tovární, traktory domácí výroby a offroady*. Na závěr akce je připravený přímo na hřišti pivní stan s občerstvením a hudbou. (srov. HŮLKOVÁ 2019: 79)

7.15 Další tradiční akce

Dalšími tradičními akcemi bývají Tři králové, v jejichž rolích se střídají občané města a obchází domy s koledami nebo např. Mikuláš, který se dříve těšil mnohem větší popularity. Náměstí v Horní Plané se vždy 5. prosince změnilo v peklo, kdy děti provokovali masky čertů, házeli petardy a docházelo k různým potyčkám. (srov. PONDĚLÍK 2004c: 172) V dnešní době můžete potkat Mikuláše se svými skupinami, jak obcházejí rodiny, které si je předem objednaly, ale na náměstí už je klid. Od roku 2006 bývá v KIC každý rok Mikulášská nadílka, kde probíhají různé soutěže o odměny a diskotéka.

V roce 1987 byla ve spolupráci s Domovem důchodců zahájena akce *Senior klub*, která má svou tradici dodnes. Jedná se především o besedy o historii, vědomostní soutěže, předčítání a večery s hudbou. Setkání probíhají několikrát do roka. Senioři se scházejí většinou v KIC nebo v místní kavárně. (srov. PONDĚLÍK 2004b: 122)

Koncem května pořádali manželé Ondříkovi od roku 2000 okresní kolo závodu zdatnosti pro děti na Dobré Vodě. Na trase dlouhé 4 km bylo umístěno 17 stanovišť s úkoly ze zdravotní, přírodní, vlastivědy, testy z různých oblastí a táborské a sportovní dovednosti. Nejlepší závodníci postoupili do krajského kola, kde byly již náročnější úkoly. (srov. PONDĚLÍK 2007: 85) Bohužel se mi nepodařilo zmapovat, do jakého roku se akce konala. Soutěž však probíhala jen několik let.

Lyžování na historických lyžích pořádal od roku 2000 recesistický hornoplánský Ski Klub. Akce se konala na severním svahu dobrovodského kopce na zbytku sněhu ve stínu lesa, díky aprílovému počasí. Účastníci předvedli svou zdatnost v tradičních disciplínách, jako je skok a sjezd. Od roku 2011 se historické lyžování nekoná. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 199)

Od roku 2005 můžeme najít zápisy v kronice o milé akci s názvem *Drakiáda*. Na podzim se každý rok sejdou na louce nad benzínovou pumpou místní, kteří pouštějí létající draky. Můžeme zde najít po domácku vyrobené, kupované i vylepšené draky, které brázdí oblohu nad městem. Akce je tradičně zakončena táborákem.

Muzikál *Sarah, slečna teenager* byl původní muzikál, ve kterém účinkovali žáci ZŠ Horní Planá společně s dětmi z Hořic. Autorkou scénáře, hudby i režisérkou představení byla učitelka Barbora Chadtová, autorkou textů Petra Brabcová. Muzikál byl uveden 24. a 27. června 2008 v amfiteátru pašijových her v Hořicích na Šumavě ve dvou představeních, která amfiteátr zcela zaplnila diváky. Rozpočet se vyšplhal na 80 000 Kč, byl hrazen z dotace a sponzory. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 145-146) Barbora Chadtová pokračovala s aktivitou ve formě tanečního a pěveckého kroužku, se kterými se za roky působení v Horní Plané účastnila mnoha vystoupení i soutěží. Kroužky navštěvovala místní mládež i dospělí.

Několik koncertů během léta u kašny na náměstí – to je *Hudební léto u kašny*. Akce se pravidelně koná celé léto již od roku 2009, jen v posledních letech se program jmenuje *Kulturní léto u kašny* a jeho součástí jsou i divadelní představení.

Další akcí, která se stala již tradiční, je příjezd sv. Martina. Poprvé se uskutečnila v roce 2011, kdy děti z mateřské školy zahrály ve dvoře Rodného domku Adalberta Stiftera pohádku. Na zápraží domku byl znázorněn výjev z legendy o sv. Martinovi, kdy Martin přijel na opravdovém koni. Akce byla zakončená lampionovým průvodem. (srov. HŮLKOVÁ 2013: 232) V posledních letech byl příchod sv. Martina přesunut ke kapli na Dobré Vodě, odkud po představení dětí z mateřské školy prochází lampionový průvod celým městem. Martin však již přichází po svých, koně se nedaří sehnat.

Zajímavou akcí, která láká tisíce účastníků, hlavně těch dětských je *Den dětí na Olšině*. Bohužel se mi nepodařilo dohledat rok, kdy byla tato akce zahájena, ale v kronikách města je poprvé zápis za rok 2016. Na internetu se dají dohledat zmínky i z roku 2010. Na děti každoročně čekají tvořivé dílny, soutěže, skákací hrady a sportovní disciplíny na souši i na vodě. Také mohou shlédnout ukázky záchranných složek, mysliveckých psů, sokolnictví nebo ukázky vojenské, zemědělské i lesnické techniky. Na stanovištích jsou ověřovány jejich znalosti přírody a připraveny jsou i tvořivé dílny. V roce 2016 se počet dětských návštěvníků vyšplhal až na 1400. (srov. HŮLKOVÁ 2017: 73)

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zmapování vývoje volnočasových aktivit v Horní Plané za posledních 100 let, především pak spolků a organizací a tradičních akcí, které pořádají.

Za klíčové k sepsání práce považuji shromáždění archivních dokumentů a literatury. Nejdůležitější zdroje v podobě kronik města mi byly poskytnuty kronikářkou Horní Plané, paní Lenkou Hůlkovou. Velmi významným faktorem byla její ochota spolupracovat a dohledávat informace. Psaní kroniky se věnuje mimo svou pracovní dobu, proto jsme naše setkání plánovaly na večerní hodiny. Některé svazky jsem si mohla zapůjčit domů, jelikož existují v kopiích, což bylo velmi komfortní. Zbylé materiály jsem procházela přímo na Městském úřadě, kde jsou uschovány a pořizovala jsem si z nich pouze zápisy nebo kopie. Jedná se o vzácné spisy a oceňuji, kolik práce na nich kronikáři zanechali.

Práci jsem strukturovala do sedmi tematicky tříděných okruhů. V teoretickém úvodu do problematiky volnočasových aktivit jsem se zaměřila na vymezení pojmu volný čas a zájmová činnost. V této části najdeme i historický pohled na vnímání volného času. Horní Planá leží v pohraniční oblasti, proto jsem se v dalším okruhu zabývala právě životem v pohraničí ve 20. století a významnými událostmi, které jeho vývoj ovlivnily. Ještě než jsem přistoupila k hlavnímu tématu bakalářské práce, musela jsem připomenout historii města a také místních škol. Ve čtvrtém okruhu jsem se nejprve věnovala volnočasovým aktivitám z počátku minulého století, o kterých neexistuje příliš mnoho záznamů, jsou však stěžejní pro pochopení života tehdejšího obyvatelstva. Další okruh byl věnovaný volnočasovým zařízením, která se podílejí především na kulturním vyžití ve městě. Největší okruh patří vývoji místních spolků a organizací, kterých je ve městě mnoho a ne o všech najdeme záznamy. Přesto se podařilo kronikářům zachytit ty nejvýznamnější. V posledním okruhu najdeme tradiční akce pořádané ve městě. Opět jsem shrnula ty nejnavštěvovanější. Věřím, že by se daly dohledat informace i o spoustě menších, přesto pro mnohé významných událostí. Velmi zajímavým počinem pro mě bylo porovnání dominantních staveb ve městě na fotografiích, které jsou připojené k této práci jako příloha. Některé fotografie od sebe dělí více než sto let, přesto vidíme, že podoba budov se výrazně nezměnila.

Na základě historických poznatků se mi podařilo zmapovat vývoj jednotlivých sdružení, spolků i organizací a je třeba zmínit, že mnohé z nich jsou dodnes aktivní. Velkou ranou pro volnočasové aktivity v posledních letech byla pandemie, která zasáhla do života všech. Vnímám to však jako zkušenost, která nám pomohla uvědomit si, jak významné jsou pro člověka vztahy a setkávání s ostatními lidmi.

Horní Planá je moje rodné město, zde jsem vyrůstala, chodila do mateřské i základní školy, navštěvovala jsem několik kroužků a účastnila se mnoha volnočasových aktivit. Oba moji prarodiče pracovali jako učitelé na místních školách a dětem věnovali velkou část svého života. Dodnes na ně občané města vzpomínají vždy v dobrém a myslím, že ani za počínání jejich potomků by se nemuseli stydět. Ve městě žijí doteď a přesto, že pracuji o pár kilometrů dál, v Horní Plané se snažím aktivně přispívat ke společenskému životu. Působím jako vedoucí v zájmovém spolku Žabičky, kde cítím, že aktivita poslední roky upadá. Psaní této bakalářské práce mě však povzbudilo k tomu, abychom se s ostatními vedoucími snažili úroveň spolku opět pozvednout. Tato práce se pro mě stala srdcovou záležitostí a při shromažďování poznatků jsem se dozvěděla mnoho nových informací a uvědomila si důležitost volnočasových aktivit v životě každého jedince. Velkou výhodou bylo, že město je poměrně malé a všichni se mezi sebou znají, tudíž některé informace nebylo těžké dohledat. Příjemný dojem ve mně zanechalo vzpomínání na ty, kteří už nejsou mezi námi. Při fotografických toulkách po významných stavbách města jsem si uvědomila, jak je toto porovnávání zajímavé a rozhodla jsem se začít pracovat na projektu, který zachytí město v jeho historickém vývoji až po současnost.

Seznam použitých zdrojů

Literatura

BÜRGER, Martin. (ed.) 2016. *Šumava v proměnách času: revue Jungbauerova šumavského vlastivědného spolku. Číslo: II.* Horní Planá: Jungbauerův šumavský vlastivědný spolek. ISBN 978-80-905804-1-1. ISSN 2336-4084.

HAVLÍK, Radomír a Jaroslav KOŤA, 2002. *Sociologie výchovy a školy.* Praha: Portál. ISBN: 80-7178-635-7.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. 2008. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy.* Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-473-1.

HUDIČÁK, Petr, Zdena MRÁZKOVÁ a Jindřich ŠPINAR, 2016. *Lipno: krajina pod hladinou.* Český Krumlov: Českokrumlovský rozvojový fond, spol. s r.o. Seidelova Šumava. ISBN 978-80-905916-5-3.

JANIŠ, Kamil, 2009. *Úvod do problematiky volného času.* Opava: Slezská univerzita v Opavě. ISBN: 978-80-7248-530-7.

JELÍNEK, Petr a Lenka HŮLKOVÁ, 2011. *Horní Planá a okolí.* Horní Planá: Srdce Vltavy. Stará Šumava zaniklá a proměněná. ISBN 978-80-902738-3-2.

JELÍNEK, Petr a Lenka HŮLKOVÁ, 2012. *Východní Šumava.* Praha: Paseka. Zmizelé Čechy. ISBN 978-80-7432-237-2.

KAPLÁNEK, Michal. 2017. *Volný čas a jeho význam ve výchově.* Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1250-8.

PÁVKOVÁ, Jiřina et al, 2008. *Pedagogika volného času.* Praha: Portál. ISBN: 978-80-7367-423-6.

PORTMANN, Kateřina a Jaroslav PAŽOUT, (ed.) 2017. *Život na československých hranicích a jejich překračování v letech 1945-1989.* Praha: Ústav pro studium totalitních režimů. ISBN 978-80-87912-68-3.

PŘŮCHA, Jan et al, 2003. *Pedagogický slovník.* Praha: Portál. ISBN: 80-7178-772-8.

ROUČKA, Zdeněk. 2006. *Předválečnou Šumavou: život - práce - krajina*. Plzeň: ZR & T. ISBN 80-239-6953-6.

SLEPIČKOVÁ, Irena. 2005. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-1039-6.

ŠERÁK, Michal. 2009. *Zájmové vzdělávání dospělých*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-551-6.

Archivní zdroje

JAGR, Stanislav, 1997. *Historie městysu Horní Planá a přífařených obcí*. Černá v Pošumaví: Tiskárna Černý

JAGR, Stanislav 1992a. *Pamětní kniha obce Horní Planá, svazek II*. Horní Planá

JAGR, Stanislav 1992b. *Pamětní kniha obce Horní Planá, svazek VI*. Horní Planá

PONDĚLÍK, Viktor, 2004a. *Kronika města Horní Planá 1945 – 1967*. Horní Planá

PONDĚLÍK, Viktor, 2004b. *Kronika města Horní Planá 1968 – 1989*. Horní Planá

PONDĚLÍK, Viktor, 2004c. *Kronika města Horní Planá 1990 – 2001*. Horní Planá

PONDĚLÍK, Viktor 2007. *Kronika Horní Plané 2002 – 2007*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2013. *Kronika Horní Plané 2008 – 2013*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2015. *Kronika Horní Plané 2014*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2016. *Kronika Horní Plané 2015*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2017. *Kronika Horní Plané 2016*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2018. *Kronika Horní Plané 2017*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2019. *Kronika Horní Plané 2018*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2020. *Kronika Horní Plané 2019*. Horní Planá

HŮLKOVÁ, Lenka 2021. *Kronika Horní Plané 2020*. Horní Planá

Internetové zdroje

Early History of Recreation and Leisure [online]. Jones and Barlett publishers. [cit. 2023-02-03].

Dostupné z: http://www.jblearning.com/samples/0763749591/49591_ch03_mclean.pdf

Seznam zkratek

ČČK	- Český červený kříž
ČSM	- Československý svaz mládeže
ČSZ	- Československý (Český) svaz žen
KIC	- Kulturní a informační centrum
KSČ	- Komunistická strana Československa
LMS	- Lidové myslivecké sdružení
LSD	- Lidové spotřební družstvo
LŠU	- Lidová škola umění
MěÚ	- Městský úřad
MNV	- Místní národní výbor
MS	- Myslivecké sdružení
NF	- Národní fronta
PO	- Pionýrská organizace/oddíl
ROH	- Revoluční odborové hnutí
SČSP	- Svaz československo-sovětského přátelství
SPOZ	- Sbor pro občanské záležitosti
SSM	- Socialistický svaz mládeže
SSSR	- Svaz sovětských socialistických republik
Svazarm	- Svaz pro spolupráci s armádou
TJ	- Tělovýchovná jednotka
VLS	- Vojenské lesy a statky
VŘSR	- Velká říjnová revoluce
ZO	- Základní organizace
ZŠ	- Základní škola
ZŠI	- Základní škola internátní

Přílohy

Dobové fotografie byly čerpány z knihy JELÍNEK, Petr a Lenka HŮLKOVÁ, 2011. *Horní Planá a okolí. Horní Planá: Srdce Vltavy. Stará Šumava zaniklá a proměněná*. ISBN 978-80-902738-3-2.

Obrázek č. 1 – Východní strana náměstí. V prvních dvou domech čp. 3 a 4 měla v 19. století postupně sídlo místní škola., autor: *Johann Mayer* (1927)

Obrázek č. 2 – Domy čp. 3 a 4 v roce 2023. V pozadí bývalá spořitelna, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 3 – Městřanská škola v Komenského ulici, autor: *Josef Seidel* (1898)

Obrázek č. 4 – Základní škola v Komenského ulici, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 5 – Zemědělská odborná škola, autor: *neznámý* (1928)

Obrázek č. 6 – Dětský domov Horní Planá, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 7 – Schwarzenberské lesní ředitelství, autor: *Josef Seidel* (1911)

Obrázek č. 8 – Základní škola v Jiráskově ulici, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 9 – Šumavské muzeum původně sloužilo jako hostinec, autor: *Josef Wolf* (nedatováno)

Obrázek č. 10 – Dětský domov Horní Planá, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 11 – Hostinec „U zeleného tkalce“, autor: *neznámý* (1914)

Obrázek č. 12 – Bývalý hotel Smrčina a dům kultury, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 13 – Rodný dům Adalberta Stiftera, autor: *Josef Seidel* (1906)

Obrázek č. 14 – Rodný dům Adalberta Stiftera, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 15 – Mateřská škola v Horní Plané, autor: *Veronika Nová* (2023)

Obrázek č. 16 – Kulturní a informační centrum Horní Planá, autor: *Veronika Nová* (2023)

Abstrakt

NOVÁ, V. *Vývoj volnočasových aktivit v Horní Plané za posledních 100 let.* České Budějovice 2023. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce prof. ThLic. PaedDr. Martin Weis, Th. D.

Klíčová slova: volný čas, zájmová činnost, volnočasové aktivity, volnočasové spolky, volnočasové organizace, kultura, historie, město Horní Planá, Lipno, pohraničí, Adalbert Stifter

Tato bakalářská práce se zabývá volnočasovými aktivitami ve městě Horní Planá. Nejprve definuje pojem volný čas a zájmová činnost. Poté se věnuje historickému vývoji volného času. Další část se zaměřuje na život v pohraničí ve 20. století a událostmi, které jej výrazně ovlivnily. Následuje část, kde je popsána historie Horní Plané a místních škol. V poslední části je zmapován vývoj volnočasových aktivit, zařízení, spolků a tradičních společenských akcí ve městě.

Abstract

Development of leisure activities in Horní Planá in the last 100 years.

Keywords: leisure, hobby activities, leisure activities, leisure associations, leisure organizations, culture, history, city of Horní Planá, Lipno, borderland, Adalbert Stifter

This bachelor's thesis deals with leisure activities in the city of Horní Planá. First, it defines the concept of free time and hobby. After that, he deals with the historical development of free time. The next part focuses on life in the borderland in the 20th century and the events that influenced it. The next part describes the history of Horní Planá and local schools. The last part describes the development of leisure activities, facilities, associations and traditional social events in the city.